KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE EĞİTİM VEREN İKİ ÜNİVERSİTENİN FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MEMNUNİYET DÜZEYİ, MESLEKİ FARKINDALIK VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Fzt. MUKADDES KÖLELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. ÖZGE ÇAKIR

LEFKOŞA 2019

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE EĞİTİM VEREN İKİ ÜNİVERSİTENİN FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MEMNUNİYET DÜZEYİ, MESLEKİ FARKINDALIK VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Fzt. MUKADDES KÖLELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. ÖZGE ÇAKIR

LEFKOŞA 2019

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Programında Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Üye (Jüri Başkanı): Prof.Dr.Engin Çalgüner
Girne Üniversitesi

Üye (Danışman): Yrd.Doç.Dr. Özge Çakır
Girne Üniversitesi

Üye: Yrd.Doç.Dr. Günnur Koçer
Yakın Doğu Üniversitesi

ONAY:

Bu tez, Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

Prof.Dr. K. Hüsnü Can BAŞER

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Ad, Soyad: Mukaddes Köleli

Tarih: 04.07.2019

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
2. GENEL BİLGİLER 3
2.1. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Kavramı 3
2.2. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitimin Genel Yapısı 3
2.3. Türkiye'de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitimi 4
2.4. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Durumu 6
2.4.1. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Profesyonellik Algıları 7
2.4.2. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Mesleki Farkındalıkları 8
2.4.3. Mesleki Farkındalık ile İlgili Literatürdeki Çalışmalar 10
2.4.4. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Bireysel Öğrenme Stilleri 11
2.4.5. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Stres ve Tükenmişlik Duyguları 12
3. GEREÇ VE YÖNTEM 17
3.1. Çalışmanın Kapsamı 17
3.2. Çalışmanın Yöntemi 17
3.2.1. Memnuniyet Düzeyi Anketi 18
3.2.2. Mesleki farkındalık anketi 19
3.2.3. Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu 19
3.3. İstatiksel Analiz 20
4. BULGULAR 21
4.1. MFDİ Anketinde Sorulara Verilen Cevapların Sınıflara Göre Analizi 24
4.2. MFDİ Anketinde Sorulara Verilen Cevapların Üniversitelere Göre Analizi 33
5. TARTIŞMA 36
6. SONUÇLAR 39
KAYNAKÇA 40
EKLER 44
Ek 1: Aydınlatılmış Onam Formu 45
Ek 2: Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Değerlendirme Etik Kurulu tarafından 28.02.2019 tarih ve 66 sayılı kurul kararı 47
Ek 3: Memnuniyet Düzeyi Anketi 48
Ek 4: Mesleki Farkındalık Düzeyi İnceleme Anketi 50
Ek 5: Maslach Tükenmişlik Ölçeği- Öğrenci Formu 54

Tablolar

Tablo 1. İkinci ve dördüncü sınıfların Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması ……..……...21

Tablo 2. Yakın Doğu Üniversitesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi kullanılarak karşılaştırılması ……22

Tablo 3. Erkek katılımcılara göre Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması …….……...….22

Tablo 4. Kadın katılımcılara göre Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması …….……...….23

Tablo 5. Memnuniyet Düzeyi Anketi, Maslach Tükenmişlik Tükenme, Maslach Tükenmişlik Duyarsızlaşma ve Maslach Tükenmişlik Yetkinlik ölçeklerine ilişkin Pearson Korelasyon katsayıları ……23

Şekiller:

Şekil I. Stres-Performans Eğrisi...……14

Şekil II. MFDİ-1'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi…….…...24

Şekil III. MFDİ-2'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..……...…...25

Şekil IV. MFDİ-3'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..26

Şekil V. MFDİ-4'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……...27

Şekil VI. MFDİ-5'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..……27

Şekil VII. MFDİ-6'ya verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……...28

Şekil VIII. MFDİ-7'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..…...29

Şekil IX. MFDİ-9'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..……29

Şekil X. MFDİ-10'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..…...……30

Şekil XI. MFDİ-11'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi……..…..……31

Şekil XII. MFDİ-12'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi…….32

Şekil XIII. MFDİ-13'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi…….32

Şekil XIV. MFDİ-14'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi…….33

Şekil XV. Üniversitelere göre MFDİ-6'ya verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi...34

Şekil XVI. Üniversitelere göre MFDİ-9'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi...35

Kısaltmalar ve Semboller Listesi

FTR: Fizyoterapi ve Rehberlik

PTR: Physiotherapy and Rehabilitation

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

TRNC: Turkish Republic of Northern Cyprus

YDÜ: Yakın Doğu Üniversitesi

NEU: Near East University

DAÜ: Doğu Akdeniz Üniversitesi

EMU: East Mediterranean University

MTÖ: Maslach Tükenmişlik Ölçeği

MTÖ-ÖF: Maslach Tükenmişlik Ölçeği – Öğrenci Formu

MTÖ-HSS: Maslach Tükenmişlik Ölçeği – Human Services Survey

MTT: Maslach Tükenmişlik – Tükenme

MTD: Maslach Tükenmişlik – Duyarsızlaşma

MTY: Maslach Tükenmişlik – Yetkinlik

MFDİ: Mesleki Farkındalık Düzeyi İnceleme

MDA: Memnuniyet Düzeyi Anketi

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

%: Yüzde

ÖZET

Amaç: Mesleki farkındalık, memnuniyet ve tükenmişlik kavramları özellikle sağlık alanında öğrenim gören bireylerin akademik hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu kavramların günümüzde Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (FTR) eğitimi alan üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerini ele alan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Çalışmamızın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) FTR bölümü öğrencilerinin eğitimleri ilgili memnuniyet, mesleki farkındalık ve öğrenci tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır.

Yöntem: Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ) ve Doğu Akdeniz Üniversitesi'nden (DAÜ) ikinci ve dördüncü sınıf toplam 140 kişinin katıldığı çalışmada; tükenmişlik seviyesini değerlendirmek için Maslach Tükenmişlik Ölçeği-Öğrenci Formu (MTÖ-ÖF), mesleki farkındalık düzeyini ölçmek amacıyla FTR öğrencileri için hazırlanan Mesleki Farkındalık Düzeylerini İnceleme (MFDİ) Anketi ve katılımcıların memnuniyet düzeylerini ölçmek için Öğrencilerin Programdan ve Okuldan Memnuniyet Düzeyi Anketi kullanılmıştır.

Sonuçlar: YDÜ ve DAÜ FTR öğrencileri arasında memnuniyet düzeyi değerleri arasında anlamlı bir fark vardır. DAÜ FTR öğrencilerinin programlarından memnuniyet düzeyi daha yüksektir. Memnuniyet Düzeyi ile Tükenmişlik düzeyi (MTT, MTD) arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüşken, tükenmişlik ve duyarsızlaşma arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: KKTC; fizyoterapi; tükenmişlik; mesleki farkındalık; memnuniyet düzeyi

ABSTRACT

Purpose: The concepts of professional awareness, satisfaction and burnout play a significant role in the academic lives of especially medical students. There are only limited studies on these topics. The aim of our study is analyzing the relationship between professional awareness, satisfaction and burnout of physiotherapy and rehabilitation (PTR) students in Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC).

Method: The study is conducted with 140 participants that are in second or forth class from the PTR department of Near East University (NEU) and East Mediterranean University (EMU). Maslach Burnout Inventory-Student Survey is used to evaluate burnout level of participants; Professional Awareness Level Examination Survey is used to evaluate Professional awareness level of participants, and Curriculum Satisfaction Survey is used to evaluate the satisfaction level of participants.

Results: There is a significant difference between NEU and EMU students. EMU students have higher satisfaction results. Satisfaction and burnout levels show s negative association. Also, there is a positive correlation between burnout and desensitization.

Key Words*:* TRNC; physiotherapy; burnout; professional awareness; satisfaction level

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Fizyoterapi ve rehabilitasyon (FTR); hastalık, kaza, yaralanma veya yaşlılık sebebiyle ortaya çıkabilen fiziksel bozuklukları kendine has değerlendirme yöntemleriyle ele alıp tedavi ederek hastaların hayat kalitesini artırmaya çalışan bir disiplindir (Moseley ve diğ. 2002). Her meslekte olduğu gibi FTR'de de mesleki farkındalığa sahip olmak oldukça önemlidir. Mesleki farkındalığın artırılması konusunda ise söz konusu mesleğin yeterliliği, ilgilenilecek hedef gruplar, mesleği ilgilendiren yasalar, mesleğin gerektirdiği sorumluluklar, mesleği icra eden bireyin fiziksel ve mental açıdan mesleğe uygunluğu ve mesleki duyarlılığı gibi alt başlıklar ön plana çıkmaktadır (Kunduracılar ve diğ., 2012).

Tükenmişlik ise zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak gün geçtikçe bitkin düşerek bir noktadan sonra bu bitkinliğin kronikleşmesine verilen addır. Enerjinin çabuk tükenmesi ve en basit işlerde bile yoğun bir yorgunluk hissiyatını birlikte getiren tükenmişlik duygusu genellikle kişinin kendisine verdiği değerin azalması, empati eksikliği ve yapılan işe karşı duyulan isteksizlik ile ilişkilidir (Ogiwara ve Hayashi, 2002). Bu yüzden tükenmişlik hissine yol açan faktörlerin saptanması ve bu faktörlerin olumsuz sonuçlarının engellenmesi oldukça büyük önem arz etmektedir. Tükenmişlik sendromunun en çok görüldüğü sektörlerden biri de sağlık sektörüdür. Hemen hemen bütün dünyada sağlık sektörü çalışanları ağır iş yükü ve değişken mesai koşulları yüzünden tükenmişlik sendromu ile yüzleşmektedir. Stresin kronik hale gelmesi ve şartların zorlayıcılığı tükenmişlik hissine yol açan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Biçki, 2016).

Literatüre bakıldığı zaman tükenmişlik ile ilgili yapılmış çalışmaların büyük bir çoğunluğunun hemşirelik ve doktorluk öğrencileri üzerinde yapıldığı görülmektedir. Ancak son zamanlarda, araştırmacıların diğer sağlık sektörü çalışanlarının da konu için önemini anlayarak araştırmalarına FTR gibi bölümleri de dahil ettikleri görülmektedir. Fizyoterapistlerin çoğunlukla hasta ile birebir çalışma ortamında olması ve buna benzer diğer sebepler strese ve dolayısı ile tükenmişliğe sebep olabilmektedir (Mandy ve Rouse, 1997). Bütün bunların yanı sıra KKTC de FTR öğrencilerinin tükenmişlik ve mesleki farkındalıkları ile ilgili literatürde herhangi bir çalışma bulunmadığı görülmüştür.

Bu bilgilerin ışığında çalışmamızın amacı KKTC'deki FTR bölümü öğrencilerinin eğitimle ilgili memnuniyet, mesleki farkındalık ve öğrenci tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır.

H0: İkinci ve dördüncü sınıflar arasında memnuniyet düzeyi ve tükenmişlik değerleri arasında fark yoktur.

H0: Üniversitelere göre tükenmişlik değerleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

H0: Cinsiyetlere göre memnuniyet düzeyi ve tükenmişlik değerleri arasında fark yoktur.

H1: Üniversitelere göre memnuniyet düzeyi değerleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H2: Memnuniyet Düzeyi ve Tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Kavramı

Her ne kadar primitif anlamda ele alındığında FTR'yi ilk insanlara kadar dayandırmak mümkün olsa da gerçek anlamıyla baktığımızda bu branşın köklerinin milattan önce beşinci yüzyıla kadar dayandığı söylenilebilir. Hipokrat ve Galeneus gibi bilim adamları hidroterapiyi kullanmaları sebebiyle fiziksel terapinin ilk temsilcileri olarak görülmektedir. Teknoloji ve ortopedi alanındaki gelişmelerin de etkisiyle 18. yüzyılda FTR bugünkü anlamda kendini göstermeye başlamıştır. Günümüz anlamdaki FTR'nin ilk örnekleri İsveç'te görülmektedir. Bunun yanı sıra fizyoterapi kelimesinin ilk görüldüğü yer Almanya'dır. Fizyoterapistlerin bir meslek erbabı olarak tanınması ilk kez 1887 yılında İsveç'te gerçekleşmiştir (Sharma, 2012).

Belgelenmiş ilk profesyonel fizyoterapist yetiştirme okulu ise 1913 yılında Yeni Zelanda'da kurulmuştur. Otago Üniversitesi'nde başlayan fizyoterapist yetiştirme programını bir yıl sonra Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) Reed Koleji takip ettiği görülmüştür. Fizyoterapi alanında yayımlanan ilk araştırma ise 1921 yılının mart ayında ABD'de yayımlanmıştır. İngiltere'de engelli çocukları tedavi etmek amacıyla açılan tesiste çalışanlar arasında kadınlar daha yoğunluktaydı. Daha sonra Birinci Dünya Savaşı yıllarında kadınların sektördeki yoğunluğu giderek artmış ve cephede savaşırken yaralanan askerlerin tedavisinde görev almışlardır. 1940'lı yıllara kadar FTR tedavisi daha çok masaj yoluyla yapılmaktaydı (Sharma, 2012).

Tarihlere dikkat edildiği zaman görülmektedir ki FTR'nin öncelikli bir disiplin olarak görülmesi genellikle savaş yıllarına tekabül etmektedir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarında ABD'de yaşanan gelişmeler, FTR'nin gelişmesi için önemli bir zemin hazırlamıştır (Erden, 2015).

2.2. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitimin Genel Yapısı

Teorik ve pratik olmak üzere iki önemli bileşene ayrılan FTR eğitiminde temel amaç öğrencilere eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneği kazandırmaktır. Yalnızca işin akademik boyutuyla sınırlı kalmayan FTR eğitimi aynı zamanda bilgiyi uygulamaya

dökmeye de büyük önem vermektedir. FTR eğitiminin yapıtaşlarını oluşturan kimya, fizik, biyoloji, anatomi ve fizyoloji gibi temel bilimlerinin öncelikli olarak öğrencilere öğretilmesinin yanı sıra mesleki bazı bilgi ve yeteneklerin de kazandırılmasıyla kapsamlı bir eğitim verilmektedir. 2010 yılında Avrupa Yüksek Eğitim Alanı, sağlık sektöründe eğitim görmek isteyen bireyler için kademeli bir eğitim sistemini ön görmüştür. Lisans ve lisansüstü eğitimini kapsayan bu sistemde eğitim seviyesi arttıkça uzmanlık seviyesi de giderek artmaktadır (Koç ve Bayar, 2018)

Yüksek eğitimin ilk aşaması olan lisans eğitiminin amacı, sağlık sektöründe çalışacak kişilere bireysel uygulayıcı olmaları için gererken yetenekleri kazandırmaktır. Lisans eğitiminden sonra lisansüstü eğitimi başlamaktadır. Bu derecedeki eğitimin amaçları; bireylere takım çalışması, proje tasarlama, zaman yönetimi ve mesleki uzmanlık kazandırmaktır. Ayrıca sağlık kavramı ile ilgili araştırmalar yaparak akademik kariyer hedefleyen bireyler, konulara soyut bir şekilde yaklaşarak teorik düşünme ve eleştirel yaklaşma becerisi edinirler. Akademik araştırmalar yapabilmek için bilgiyi analiz etme ve kanıtlara dayanarak yeni hipotezler ortaya koyabilme gibi beceriler gerekmektedir. Sağlık sektörünün ve sağlık sisteminin dayandığı teorik temellerin iyileştirilmesi için lisansüstü eğitimi alan bireylerin kalitesi ve donanımı oldukça önemlidir (Koç ve Bayar, 2018).

2.3. Türkiye'de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitimi

Türkiye'de FTR eğitimi veren bir bölüm dalı ilk kez Hacettepe Üniversitesi'nde 1961 yılında kurulmuştur. Bu atılımın üzerine 25 sene boyunca Türkiye'de FTR eğitimi veren başka bir okul bulunmamıştır. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi'nin FTR eğitimi vermeye başlamasının ardından 1993 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi ve 1995 Yılında ise Pamukkale Üniversitesi fizyoterapist yetiştirmeye başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra teknoloji alanındaki büyük ve hızlı sıçramalar ve sağlık sektöründeki gelişmelerin de etkisiyle birlikte sağlık sistemindeki ihtiyaçlar artmış, fizyoterapistler de bundan paylarını almışlardır. Fizyoterapist yetiştiren bölümlerden mezun olan öğrencilerin sayısında adeta patlama yaşandığı bu dönemde özellikle 2014 yılından sonra kontrol edilmesi zor artışlar yaşanmıştır (Koç ve Bayar, 2018).

Türkiye'deki FTR eğitimi veren lisans ve lisansüstü programlarının sahip oldukları kontenjanları inceleyen ve 2018 yılında yayımlanan araştırmada Koç ve Bayar, devlet ve vakıf üniversitelerini araştırmalarına dahil etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda ise Türkiye'de FTR bölümü olan 80 adet üniversite oluğu saptanmıştır. Bu üniversitelerinin 43'ü devlet, 37'si vakıf üniversitesidir. Ancak 6 adet vakıf üniversitesi 2016 yılında kapatılmış; 20 üniversitede FTR bölümü olmasına rağmen bu üniversiteler çeşitli sebeplerden ötürü eğitim vermeye başlayamamıştır. Dolayısı ile tam manada FTR eğitimi veren 54 üniversite olduğu yargısında bulunmak daha doğru olacaktır. Lisansüstü eğitim veren 31 üniversitenin ise 15'i devlet üniversitesiyken 16'sı vakıf üniversitesidir. Bunu yanı sıra bu alanda doktora eğitimi veren 12 adet üniversite mevcuttur (Koç ve Bayar, 2018). Bu üniversiteler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Marmara Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Dumlupınar Üniversitesi
- Gazi Üniversitesi
- Trakya Üniversitesi
- Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- Pamukkale Üniversitesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dokuz Eylül Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Ahi Evran Üniversitesi

Fizyoterapi ve rehabilitasyon (FTR) son yıllarda çok önemli gelişmeler gösteren bir branş olması sebebiyle, FTR'nin sağlık sektöründe oynadığı rol gün geçtikçe daha da önemli bir hale gelmektedir. Bunun bir yansıması olarak fizyoterapist yetiştiren okulların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak lisansüstü eğitim söz konusu olduğunda yüksek lisans ve doktora eğitimi veren okulların sayısı önemli derecede azdır. Aldığı eğitimin daha da derinine inmek isteyen öğrenciler için FTR alanında lisansüstü eğitim veren okulların sayısının artırılması büyük önem arz etmektedir.

Nilgün Gürses ve çalışma arkadaşları 2014 yılında yayımlanan çalışmalarında, Türkiye'deki FTR eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarını Yüksek Öğretim Kurulu ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nden aldıkları bilgiler ışığında incelemişlerdir. Ayrıca, okulların resmi internet sitelerinden edinilen bilgiler ışığında müfredatlar, zorunlu ve seçmeli ders sayıları, ders kredileri, mesleki dersler, staj süreleri gibi bilgiler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda görülmüştür ki FTR eğitimi veren bütün üniversitelerde antomi ve fizyoloji dersleri verilmektedir. Ayrıca fonksiyonel nöroanatomi, pataloji, ortapedi, nöroloji, nöroşirurji, dahiliye ve biyoistatistik derslerinin üniversitelerin yarısından fazlasında mevcut olduğu görülmüştür (Gürses ve diğ., 2014).

Diğer departmanların aksine FTR alanında akademisyenliğe yönelen birey sayısı oldukça düşüktür. 7000 adet fizyoterapistten yalnızca %2'si yani 148 tanesi kariyerlerine akademik alanda devam etmektedir. Bunun bir sonucu olarak öğrenci sayısında yaşanan artışa rağmen bölüm başına düşen öğretim görevlisi ortalaması ise yalnızca 4.5'tir. Bu sayı yeterli olmaktan çok uzaktır. Amerika ve Avustralya gibi öncü ülkelerin aksine Türkiye'de henüz ortak bir FTR müfredatı bulunmamaktadır. Türkiye'deki FTR lisans eğitimi veren okullardaki kredi ortalaması 184 olarak belirlenmiştir. Müfredatlarında seçmeli derslere yer vermeyen okulların olmasına rağmen ortalama seçmeli ders sayısı 16'dır (Gürses ve diğ., 2014). Okutulan ders türlerinin sınıflara göre dağılımı ise şekildedir:

- Birinci Sınıf: Temel bilim dersleri ve ortak dersler
- İkinci Sınıf: Temel tıp dersleri ve meslek dersleri
- Üçüncü Sınıf: Teorik ve pratik meslek dersleri
- Dördüncü Sınıf: Meslek dersleri ve klinik çalışmaları

2.4. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Durumu

Bu bölümde FTR öğrencilerinin profesyonellik algıları, bireysel öğrenme stilleri, stres durumları tükenmişlikleri, mesleki farkındalığı, kariyer tercihleri gibi konular; bu konularda yapılmış çalışmalarla ortaya çıkan verilerle ele alınacaktır.

2.4.1. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Profesyonellik Algıları

Bir meslek erbabı olmak ve meslekte bir profesyonel olmak birbirinden farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz modern toplumlarında sıklıkla duyduğumuz profesyonel olma ve profesyonel davranma kavramlarının tam olarak neye atıfta bulunduğu ise kolayca diğer kavramlardan ayrıştırılamayabilir.

Bir kişiyi işinde profesyonel yapan özellikler şu şekilde sıralanabilir (Hargreaves, 2000):

- Etkin zaman yönetimi
- Görünüşüne özen göstermek
- Gelişmiş iletişim becerisi
- Baskı ve stres altında dahi çalışabilmek
- Rol model olmak
- Meslek ile ilgili pratik ve teorik altyapı
- Etik değerlere saygı göstermek
- Kritik kararlar verebilmek

Fizyoterapistler ise pozitif, yardımcı, cesaretlendirici, açık sözlü ve adil olmakla yükümlülerdir. Fiziksel bir terapide profesyonellik, fizyoterapistin terapide ne yaptığı ile ilgili değil, terapiyi nasıl yaptığı ile de ilgilidir. Sağlık sektöründe profesyonellik genel olarak hastanın sıhhatini en iyi şekilde sağlamak ile alakalıdır. FTR öğrencilerinin profesyonellik algısı üzerine literatürde çok az çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri de Aweto tarafından 2014 yılında yayımlanan Güneybatı Nijerya'daki FTR öğrencilerini kapsayan çalışmadır. 109 tane dördüncü sınıf FTR öğrencisinin katıldığı çalışmada katılımcılardan kendilerine verilen anketteki soruları cevaplandırmaları talep edilmiştir. Ankette katılımcıların profesyonellik algısını ve bilgisini ölçen 24 adet soru bulunmaktadır (Aweto, 2014).

Çalışmanın sonucunda katılımcıların %90'ı profesyonel davranışların öğretilmesinin FTR eğitiminin önemli bir parçası olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin en sık

sergilediği profesyonelliğe uymayan davranışlar ise şu şekilde sıralanmaktadır (Aweto, 2014):

- Geç kalmak
- Teslim tarihine kadar projeyi yetiştirememek
- Kıyafet kurallarının ihlali
- Sözlü saygısızlık
- Devamsızlık
- Randevuları kaçırma
- Davranışsal saygısızlık
- Sosyal hoşgörüsüzlük
- Sorumluluk duygusunun eksikliği

2.4.2. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Mesleki Farkındalıkları

Meslek denildiğinde ilk akla gelen tanım bireylerin geçimlerini sağlamak amacıyla yaptığı ve belirli bir çaba, birikim veya yetenek gerektiren edimlerdir. Meslek tanımı kadar meslek seçiminin ne olduğunun tanımlanması da önem arz etmektedir. Meslek seçimi, bir bireyin erişebildiği meslek seçeneklerini kendi kriterlerine göre değerlendirip beklentilerine en çok cevap veren seçime yönelmesi olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000). Bir bireyin tüm yaşamına yön veren bir karar olan meslek seçimi yapılırken bireyin kendi ilgi alanlarını dikkate almasının önemi oldukça yüksektir. Bu sayede, bireylerin mesleklerinde başarılı olma ve yaptıkları işten tatmin olma ihtimalleri de artmaktadır. Diğer yandan, mesleklerinden mutsuz olan kişilerin gerek mesleki yeterlilik ve verimlilikleri gerekse yaşam kaliteleri genellikle düşüktür (Kuzgun, 2000).

Meslekler insanlığa hizmet ettiği oranda değerlidir. Günümüzde yaşanan hızlı değişim ve gelişimlerin etkileri sosyal hayatta da görülebilmektedir. Bunun sonucunda ise birçok meslek türü yok olurken, gün geçtikçe yeni meslek türleri ortaya çıkmaktadır. Yok olan mesleklerin yanı sıra birçok meslek de eski değer ve statüsünü kaybederek giderek önemsizleşebilmektedir. Bu durum ise öğrencilerin mesleki tercihler yapmalarını gitgide zorlaştırmaktadır. Bu yüzden denilebilir ki meslek seçimi yaparken bireylerin, piyasa koşullarındansa kendi ilgi ve kabiliyetlerine odaklanmaları daha doğru bir yaklaşımdır.

Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde öğrenciler mesleki eğitimleri ile ilgili seçim yaparlarken, daha çok eğitimleri bitince yakalayabilecekleri iş fırsatlarını ve elde edebilecekleri gelir miktarını düşünerek karar vermektedirler. Özellikle de sağlık sektörü göz önünde bulundurulduğunda denilebilir ki öğrenciler seçimlerini genellikle iş bulma kaygısıyla yapmaktadır. FTR öğrencilerinin %78,9'u bu bölümü tercih etmeden önce bölümle ilgili detaylı bir bilgilerinin olmadığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra bu öğrencilerden yalnızca %24'ü eğer tekrar seçim şansları olsa yine FTR bölümünü tercih edeceklerini belirtmektedirler (Horata ve Erel, 2017).

Öğrenciler meslek eğitimi alacakları zaman öncelikle tercih ettikleri mesleki eğitimin kendi yetenek ve beklentilerine uygunluğunu göz önünde bulundurmalıdırlar. Bunun yanı sıra kendi beceri ve ilgi alanlarının da ne olduğunun bilincinde olması gereken öğrenciler, seçtikleri eğitim programı ile ilgili ön bilgiye de sahip olmalıdırlar. Sadece ailesinin yönlendirme veya baskısıyla bir programa kaydolan ve meslekle alakalı bilgisi ve ilgisi olmayan öğrencilerden yüksek bir mesleki farkındalık beklemek mümkün değildir. Denilebilir ki, kognitif bir etkinlik olan farkındalığın artırılması aynı zamanda bilişsel gelişimin de temelidir. Farkındalığın artırılması süreci ise bir bakıma bireyin kendi içindeki yaşantıyı algılama sürecidir. Bu süreçte birey; duygu, davranış, hayal ve beklentilerini daha realist bir süzgeçten geçirerek, yeni birtakım zihinsel şemalar sayesinde gündelik hayatında karşılaştığı durumlara karşı verdiği tepileri zenginleştirerek hayatında gelişim sağlamaktadır (Kunduracılar ve diğ., 2012).

Üniversite eğitimi boyunca öğrenciler, öğrenim gördükleri branş ile ilgili teorik ve pratik bilgileri öğrenmektedirler. Ancak, araştırma yaparak daha geniş kapsamlı bilgi edinmek ise öğrencilerin istek, motivasyon ve mesleki farkındalık düzeylerine bağlıdır. FTR eğitimleri boyunca öğrenciler öncelikle fizyoloji, histoloji ve anatomi gibi mesleğin alt dallarını oluşturan disiplinler hakkında bilgi sahibi olurken; eğitimlerinin ileriki aşamalarında mesleklerinin derinlemesine öğretilerini, klinik problemler ile yüzleşmeyi ve kapsayıcı analizler yapabilmeyi öğrenmektedirler. Mesleki farkındalığı artırıcı eğitimler sayesinde öğrencilerin kendilerini mesleklerin bir parçası olarak görmelerine katkıda bulunulabilir (Özdinçler ve diğ., 2015).

Sağlık, her toplumda kişilerin refah, ekonomik verimlilik ve mutluluk için vazgeçilmez bir ön koşuldur. Böylesine önemli bir branşta mesleki farkındalığın yüksek olması tam manasıyla hayati bir önem arz etmektedir. Çünkü sağlık hizmetlerinin niceliğinin ve niteliğinin artırılması sayesinde toplumun genel refahı artırılmış olur. FTR öğrencilerine mesleki farkındalık kazandırmanın birçok önemli faydası mevcuttur. Bu faydalar ise hareket bozukluğuna sebep olan yaralanmaların tedavisi, sağlık hizmetlerinin daha kaliteli olması, engelli ve yaşlılardaki FTR ile ilgili problemlerin çözülmesi, sakatlıkların minimize edilmesi ve herhangi bir sakatlığa sahip olan bireylerin hayat kalitelerinin artırılması olarak sıralanabilir. (Özdinçler ve diğ., 2015).

2.4.3. Mesleki Farkındalık ile İlgili Literatürdeki Çalışmalar

Kunduracılar ve çalışma arkadaşlarının 2012 yılında yayımladıkları çalışmada; Karabük Üniversitesi'nde FTR eğitimi alan, ancak mesleki farkındalık eğitimi almamış 41 birinci sınıf öğrencisinden anket doldurmaları talep edildi. Anketin içeriğinde ise FTR'de yeterlilikler, Türkiye'deki FTR eğitimi, müfredat ve bireysel farkındalık gibi konular yer almaktadır. FTR'de yeterlilikler konusu altında öğrencilerin; sosyal ve temel bilimler, fizyoterapistin sorumlulukları ve çalışma koşulları, mesleki dersler, hasta grupları, FTR'nin tanımı ve geleceği ile ilgili bilgi düzeyleri ve öngörüleri sorgulandı. Mesleki farkındalık başlığı altında ise öğrencilerin; FTR alanında eğitim almadan önce verilecek mesleki farkındalık eğitiminin kendilerine FTR mesleğini anlama, meslekle ilgili farkındalığını artırma, akademik başarı elde etme, motivasyonu artırma, etik bilincinin gelişmesi ve mesleki sorumluluk anlayışının oluşması konularında yardımcı olup olmayacağı soruldu. Anketin son bölümünde ise öğrencilerin; FTR ile ilgili gerekli fiziksel ve duygusal özellikleri taşıyıp taşımadıkları ve mesleğe olan alakaları sorgulandı (Kunduracılar ve diğ., 2012).

Katılımcıların FTR bölümünü tercih etmesindeki en yaygın sebepler ise iş olanaklarının iyi olması, ilgi alanına girmesi, ÖSS puanının yetiyor olması, yatay geçiş sınavıyla bir başka fakülteye geçebilmek, aile/çevre isteği ve boşta kalmamak olarak sıralanmaktadır. Çalışmanın sonucunda ise, FTR bölümünün daha temel derslerini bile almamış katılımcıların mesleki farkındalıklarının ortalamaya göre yüksek oldukları söylenebilir. Mesleki duyarlılıklarının net bir şekilde ele alındığı bölümde ise gerekli fiziksel

ve mental özelliklere sahip olmak için mesleki farkındalık eğitiminin gerekli görüldüğü ortaya konulmuştur (Kunduracılar ve diğ., 2012).

İsveç'te 2001 yılında yayımlanan ve FTR öğrencilerinin mesleki tercihleriyle cinsiyetleri arasındaki ilişkilerin incelendiği uzun vadeli çalışmada ise Öhman ve çalışma arkadaşları, İsveç'teki 273 FTR öğrencisi ile 1997 yılından itibaren anket çalışması yapmaya başlamışlardır. Anket hazırlanırken kariyer tercihlerinin arka planında yatan sebepler ve mesleki sosyalleşme gibi konular ele alınmıştır. Anket ayrıca cinsiyet, yaş, önceki eğitim alanı, ailevi durum, yaşam koşulları, maddi olanaklar boş zaman aktiviteleri ve kariyer tercihlerini yaparken etkilenebilecekleri diğer faktörler ile ilgili açık uçlu ve evet/hayır sorularını ihtiva etmektedir. Anket daha sonra 1999 yılında yine aynı katılımcılara uygulanarak, aradan geçen sürede katılımcıların cevaplarındaki değişiklikler incelenmiştir. Cinsiyet dağılımına göre çalışmaya katılan öğrencilerin %75'i kadın ve %25'i erkektir. Katılımcıların %65'i ekonomik olarak orta sınıfta yer alırken, ebeveynlerinin %48'i üniversite mezunudur. Öğrencilerin çoğunluğu orta eğitimden itibaren FTR eğitimine başlamıştır (Öhman ve diğ., 2001).

1999'daki sonuçlar ile 1997'deki sonuçlar karşılaştırıldığında ise öğrencilerin kariyer tercihleri hakkında başlangıca göre daha olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. 1997 yılında %98 olan kariyer seçimindeki tatmin oranı 1999 yılında %65'e gerilemiştir. Katılımcıların %22'si ise kariyer tercihlerinden büyük bir pişmanlık duyduğunu belirtmiştir. Cinsiyet bazında bakıldığında ise kadın öğrencilerin (%68) erkek öğrencilere (%54) göre kariyer seçimlerinden daha memnun oldukları gözlenmiştir. Ayrıca kadınlar, daha çok insanlarla çalışmak için FTR bölümünü tercih ederken; erkekler ise sportif faaliyetlere olan ilgileri sebebiyle FTR eğitimine yönelmişlerdir (Öhman ve diğ., 2001).

2.4.4. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Bireysel Öğrenme Stilleri

Bireysel öğrenme stili, en genel anlamıyla bireylerin bilgiyi edinme ve işleme sürecinde şahsi olarak izlenilen yol veya yöntem anlamına gelmektedir. Öğrenme tarzı kavramı kategorilere ayrışsa da özünde herkesin bir bilgiyi işleme yolu kendine özgüdür. Bir bilgiyi öğrenme kavramı bile üzerinde çokça tartışılan bir konu iken; bilginin edinilmesi, işlenmesi, uzun süreli hafızaya aktarılması ve ihtiyaç duyulduğunda tekrar oradan alınması

oldukça karmaşık ve hakkında az bilgiye sahip olunan bir süreçtir. Bu yüzden denilebilir ki, bu hususta ancak genellemeler yardımıyla belirli bir sistematikten bahsedilebilir (Özenici, 2007).

Öğrencilerin öğrenme stillerinin bilinmesi, öğrenme sürecindeki güçlü ve zayıf taraflarının belirlenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden, bireysel öğrenme stili mevzusu öğrencilerin zayıf yönlerinin güçlendirilmesi için çalışmalar yapmaya ortam hazırlaması açısından büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin öğrenme stillerinin analiz edilmesi, öğrenme stilleri benzer kişilerden birlikte en uyumlu çalışabileceklerin belirlenmesine ve bir sınıftaki öğrenme çeşitliliğini saptamaya da oldukça önemli bir katkı sağlamaktadır (Demir ve diğ., 2014). Ayrıca, öğrenci grubunun motivasyonu ve öğrenme stillerini olumlu yönde etkileyecek öğrenme ortamlarının kurulması da bireysel öğrenme stillerinin analiz edilmesinin muhtemel faydaları arasında gösterilebilir. FTR eğitiminde ise öğrencilerin klinik karar verebilme ve sorun çözebilme yeteneklerinin geliştirilmesi ve derse katılımlarının artırılması hedeflenmektedir. FTR öğrencilerinin bu alanda başarılı olabilmeleri için edindikleri teorik ve pratik bilgileri devamlı olarak birleştirerek eyleme geçirmesi gerekmektedir (Demir ve diğ., 2014).

Diğer yandan FTR eğitimi, teknolojik gelişmelerin zamanla gündelik hayatta kendisine daha çok yer bulmasının sağlık sektörüne ve bilgiye ulaşma kavramına etkileri sebebiyle bütün dünyada gözden geçirilmiş ve yeniliklere adapte edilmiştir. Bunu yanı sıra FTR eğitimcileri; öğrencilerin problem çözme yetenekleri, profesyonel gelişimi ve bireysel öğrenme tarzlarını göz önünde bulundurarak yeni öğrenme tarzları geliştirmelidirler (Demir ve diğ., 2014).

2.4.5. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Stres ve Tükenmişlik Duyguları

Çevresel tehditlere karşı insanoğlunun geliştirdiği önemli bir refleks olan stres, modern hayatta insanlığın en büyük sorunlarından birisi olarak kendisini göstermektedir. İnsanın ve birçok canlının evrimsel sürecinde önemli bir rol oynayan stres faktörü, olaylara karşı daha hazırlıklı olunması konusunda kamçılayıcı bir görev üstlenmektedir. Stres seviyesi arttıkça, zaman adeta yavaşlar ve insanların refleksleri keskinleşir (Craig, 2017). Bu

sayede olaylara karşı daha hızlı aksiyon alma olanağına sahip olan insanlar için stres oldukça önemlidir.

Bütün bunlara rağmen stresin çok büyük olumsuz sonuçlarının olduğu da bilinmektedir. Stresle ilgi yapılan neredeyse her çalışmada, yüksek stresin insan sağlığı üzerine başka bir olumsuz etkisi ortaya çıkmaktadır. Hormon bozukluklarından, kalp ve damar rahatsızlıklarına; psikolojik refahtan, erken yaşlanmaya kadar hemen her alanda etkisini gösteren stres faktörünün modern hayatta daha belirgin olmasının en önemli sebeplerinden biri de insanların örgütsel yaşamın içinde daha çok strese maruz kalmalarıdır. Maruz kalınan stresin başlıca sebepleri ise şu şekilde sıralanabilir. (Aydın, 2008)

- Çalışma koşulları
- Fazla iş yükü
- Zorlu insan ilişkileri
- Sınırlı zaman
- Sorumluluklardan kaynaklanan endişe
- Rol belirsizliği
- Topluma yabancılaşma
- Denetim eksikliği
- Güvensiz politik hava
- Rol çatışmaları
- Engellenme
- Bireyin ve toplumun önceliklerinin uyuşmaması
- Eldeki yetkinin sahip olunan sorumlulukları karşılamada yetersiz kalması

Stres faktörünün ön planda olduğu yerlerden biri de düzenli olarak bilgilerinin test edilmesiyle karşı karşıya olan öğrencilerdir. Stresle başa çıkma mekanizması bu tarz branşlarda o denli önemlidir ki stresin az olması bile başarıya giden yolda önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Stres seviyesi eğer istenilen oranda değilse performansı olumsuz yönde etkilemektedir (Şekil I). Stres miktarı dengelenmediği sürece, stres az da olsa çok da olsa performans üzerinde istenilen etkiyi göstermemektedir (Westman, 1990).

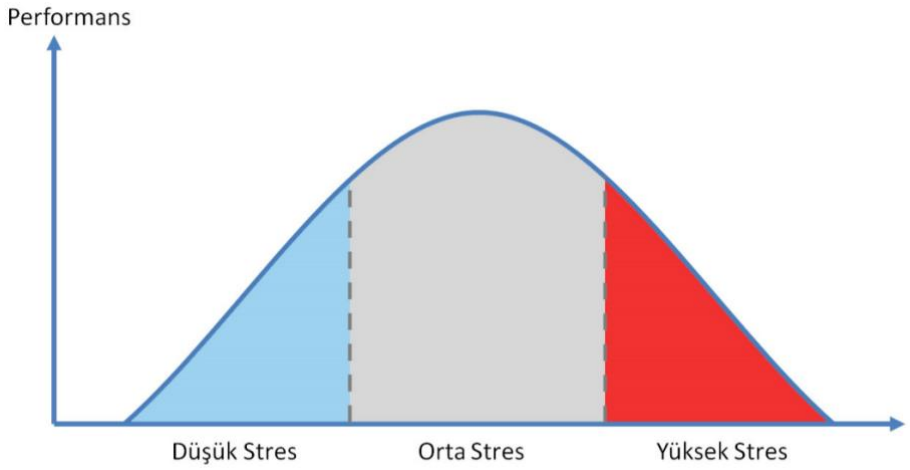

Şekil I. Stres-Performans Eğrisi (Westman, 1990)

Daha önce de belirtildiği gibi sağlık çalışanları yetiştirmek üzere verilen eğitim oldukça stresli ve özveri gerektiren bir süreci de beraberinde getirmektedir. Bu eğitimin bireyler üzerinde negatif etkilerinin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sağlık hizmetlerinde görev almak üzere eğitim alan bireyler psikolojik refahlarında ve akademik hayatlarında önemli sayılabilecek derecede zorluklarla karşılaşmaktadırlar (Sabih ve diğ., 2013).

Bu alanda yapılmış akademik çalışmalara bakıldığında; çoğu araştırmanın tıp, hemşirelik ve eczacılık okullarında yapıldığı gözlenmektedir. Bunların yanı sıra, fizyoterapistleri baz alan araştırmaların diğer çalışmalarla kıyaslandığında azınlıkta olduğu söylenebilir. FTR öğrencilerinin eğitiminin diğer sağlık çalışanlarının eğitiminden daha kolay olduğu iddia edilemez. Durum böyleyken FTR öğrencilerinin akademik motivasyonları ve psikolojik refahları ile ilgili yapılan araştırmaların sağlık sektöründeki diğer çalışanlarınınkine kıyasla çok daha az olması, FTR branşı için bir handikaptır denilebilir. Bunun yanı sıra, FTR eğitimi her geçen gün değişim ve gelişim göstermektedir. Bu yüzden öğrencilerin gösterdiği psikolojik problem belirtilerinin eğitimciler tarafından önemsenmesi ve çok isabetli bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki FTR eğitiminin oldukça talepkar olmasından dolayı öğrenciler, eğitim hayatları boyunca çok çeşitli stres kaynaklarıyla başa çıkmak zorunda kalmaktadırlar. Bu stres kaynakları; akademik gereklilikler, baskılar, iyi notlar almak için var olan rekabet ortamı, ailevi problemler, diğer bireylerle olan sosyal sorunlar, geleceğin belirsiz olması, boş

zaman eksikliği, iş yükünün çok olması ve ekonomik sorunlar olarak sıralanabilir (Sabih ve diğ., 2013).

Bu kadar çok stres kaynağının olduğu bir ortamda öğrenciler için stres seviyelerini dengede tutmak oldukça zorlu bir hale gelmektedir. Aşırı stres direkt olarak performansa negatif etki edeceğinden, yukarıda bahsi geçen stres kaynakları öğrencilerin öğrenme kapasitesini zorlayarak akademik hayatlarında sorunlara yol açabilmektedir. Akademik hayatlarında sorunlarla karşılaşan öğrenciler ise daha büyük psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilirler (Misra ve McKean, 2000).

Mental sağlık problemlerinin son zamanlarda gitgide popülerleşmesi ile birlikte bu alanda yapılan çalışmalarda da artış yaşanmaktadır. Sabih ve çalışma arkadaşlarının 2013 yılında yayımladığı çalışma ise FTR öğrencilerinin yüksek strese maruz kaldığını destekleyen çalışmalardan bir tanesidir. 2008-2010 yılları arasında Riplah Üniversitesi'nde FTR eğitimi gören 231öğrenci ile yapılan çalışmada katılımcılar, öğrenim hayatı stresi içerikli bir form doldurarak stres seviyelerini rapor etmişlerdir. Diğer bölümlerde eğitim gören öğrenciler, sağlık alanında eğitim görseler bile çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın sonucuna göre araştırmaya katılan 231 öğrenciden 203 tanesi kendisini stres altında hissettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %12'si ise kendilerini çok yüksek miktarda stres altında hissettiğini belirtmiştir. Çalışmanın bir diğer bulgusu ise FTR eğitimi alan kadınların, erkeklere oranla gözle görülür bir biçimde daha çok stresli ve baskı altında hissettiğini belirtmesi olmuştur. Bu yüzden denilebilir ki FTR eğitiminde eğitimciler, öğrencilerin karşı karşıya kaldığı stres faktörünü analiz edip duruma göre bir aksiyon almalıdırlar. Tükenmişlik ve ileriki aşamalarda tükenmişliğin bir sendrom haline gelmesi oldukça ciddi bir durumdur. Yapılan işe verilen dikkatin azalması sonucunda işin kalitesinin önemli bir miktarda düşüren tükenmişlik sendromu, sadece işi yapan kişiyi değil meslek çevresinde bulunan diğer bireyleri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Sabih ve diğ., 2013).

Bütün bu verilerin ışığında yaptığımız çalışmanın amacı; YDÜ ve DAÜ FTR bölümünde eğitim gören öğrencilerden toplanacak verilerden yola çıkarak, KKTC'de FTR eğitimi gören öğrencilerin eğitimleri ile ilgili memnuniyet, mesleki farkındalık ve öğrenci tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin aşağıdaki hipotezler yardımıyla araştırılmasıdır.

H0: İkinci ve dördüncü sınıflar arasında memnuniyet düzeyi ve tükenmişlik değerleri arasında fark yoktur.

H0: Üniversitelere göre tükenmişlik değerleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

H0: Cinsiyetlere göre memnuniyet düzeyi ve tükenmişlik değerleri arasında fark yoktur.

H1: Üniversitelere göre memnuniyet düzeyi değerleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H2: Memnuniyet Düzeyi ve Tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma, YDÜ ve DAÜ'de FTR öğrenimi gören toplam 140 öğrencinin katılımıyla hazırlanmıştır. İkinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcıların 53'ü (%37,9) erkek, 87'si (%62,1) kadınlardan oluşmaktadır. Her okuldan 70'er ve her sınıftan 70'er örnekle yapılan çalışma için katılımcılara haklarını ve her an vazgeçebileceklerini belirten Araştırma Amaçlı Çalışma İçin Aydınlatılmış Onam Formu imzalatılmıştır (EK 1).

Bu çalışma Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Değerlendirme Etik Kurulu tarafından 28.02.2019 tarih ve 66 sayılı kurul kararıyla onaylanmıştır. (EK 2)

3.2.Çalışmanın Yöntemi

Sağlık ile ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrenciler ile yapılan önceki çalışmaların verileri ışığında, öğrencilerin tükenmişlik değerlerinin birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar %30 değiştiği varsayılmıştır (Herman ve diğ., 2017; Barboza ve Beresin, 2007). Bir çalışmada iki grup arasında bir farktan bahsetmek için en %80 güç (0,80 power) ile çalışmanın yapılmasının gerektiği yaklaşımıyla, "Tip 1 Hata" 0,05 seviyesinde tutarak 0,80 güç için en az 97 katılımcı ile yapılan çalışmalarda anlamlı bir farktan söz edilebilir (Kul, 2011; Çapık, 2014). Bu sebeple çalışmaya katılacak öğrenci sayısı 140 olarak belirlenmiştir. 140 öğrencinin belirlenmesi aşamalı örnekleme tekniği ile saptanmıştır. Öğrenciler öncelikle özel ve kamu üniversitelerinin ikinci ve dördüncü sınıfları olmak üzere tabakalanmıştır. Her üniversite için 70 öğrenci ve her sınıfa da 35 öğrenci olacak şekilde tabakalar belirlenmiştir. Bu her bir sınıftan çalışmaya katılmaya gönüllü ve aydınlatılmış onam formunu imzalamış 35 öğrenci, sistematik örnekleme yöntemi ile her iki öğrenciden birisi olmak üzere rastgele olarak seçilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen öğrencilere eğitim memnuniyet anketi, MTÖ-ÖF ve mesleki farkındalık anketi uygulanmıştır.

3.2.1. Memnuniyet Düzeyi Anketi

Fizyoterapi ve rehabilitasyon (FTR) öğrencilerinin aldıkları eğitimle ilgili memnuniyet düzeylerini ölçmek için A. Erden'in "Türkiye'de yürütülmekte olan fizyoterapi lisans programlarının son sınıf öğrencileri ile programı yürüten öğretim elemanları tarafından değerlendirilmesi" başlıklı doktora tez çalışmasında kullandığı, geçerli ve güvenilir bulunan "Öğrenciler İçin Eğitim Memnuniyet Anketi" kullanılmıştır (Erden, 2015). Anketteki cevaplar beşli Likert tipi olup aşağıdaki 10 alt kategori ve toplam 18 önermeden oluşmaktadır.

a) Eğitim programı içeriği (1,9,13,7. önermeler): 4 önerme, katılımcıların (öğrencilerin ve öğretim elemanlarının) okullarında aldıkları eğitimi teorik-pratik dengesi, ders için ayrılan süre, bilgilerin güncelliği, işlenen konuların anlaşılırlık düzeyi, eğitim süresi ve ders arası süresi bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

b) Fiziksel Ortam (2. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini kantin ve dinlenme alanlarının donanımı, sınıf mevcudu, sınıfların dizaynı ve ortamın temizliği bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

c) Araç-gereç (ekipman) yeterliliği (17. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini teknolojik donanım ve araç-gereç yeterliliği bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

d) Not değerlendirme sistemi (11. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini sınav soruları ve yapılan değerlendirmeler bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

e) Danışmanlık/Rehberlik hizmetleri (12. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini kariyer danışmanlığı ve ders/akademik danışmanlık desteği bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

f) Stajların etkinliği (10. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini mesleğe hazırlık bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

g) Hasta görme olanağı (3. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini hasta görme imkanı bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

h) Mezuniyet sonrası mesleğe hazır olma durumu (14. önerme): 1 önerme, katılımcıların bölümlerini mezuniyet sonrası hazır olma durumu bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

i) Öğrenciye kazandırılan mesleki beceriler (4,5,6,15,16. önermeler): 5 önerme, katılımcıların bölümlerini iletişim, iş birliği yapma, düşüncelerini etkin bir şekilde aktarma ve problem çözme becerilerini kazandırma bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

j) Genel memnuniyet düzeyi (18,8. önermeler): 2 önerme, katılımcıların bölümlerinden mezuniyet sonrasını etkilemesi bakımından değerlendirmelerine yöneliktir.

3.2.2. Mesleki farkındalık anketi

Öğrencilerin fizyoterapi ve öğrencilikle ilgili mesleki farkındalıklarını incelemek için Özdinçler ve arkadaşları tarafından (Özdinçler ve diğ., 2015) oluşturulmuş 15 soruluk anket, KKTC üniversitelerine uyarlanarak kullanıldı (EK 4). Anket fizyoterapistlerin Türkiye'deki çalışma kanunu, okulların misyonu ve vizyonu, kuruluş yılı, mezuniyet için gerekli olan kredi sayısı, lisansüstü eğitim için gerekli koşulların neler olduğu, eğitim süresi boyunca aldıkları temel tıp bilimleri ve klinik derslerin yeterlilikleri, FTR bölümünde okuma ile ilgili kendi memnuniyet düzeyleri, aile ve çevrenin bakış açısının incelendiği soruları içermektedir.

Anketi çalışmamızda kullanmak için Arzu Razak Özdinçler'den e-posta yoluyla izin ve onay alınmıştır.

3.2.3. Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu

Araştırmamızda, üniversite öğrencilerinin tükenmişlik durumlarını değerlendirmek üzere Schaufeli ve arkadaşları tarafından geliştirilen (Schaufeli ve diğ., 2002) ve Türkçe uyarlaması Çapri ve arkadaşları tarafından yapılan Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci

Formu (MTE-ÖF) kullanılmıştır (Çapri ve diğ., 2011) (EK 5). Toplam 782 üniversite öğrencisi üzerinde, ölçeğin yapı geçerliği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 13 maddeden oluşan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu alt faktörler "tükenme (5 madde)", "duyarsızlaşma (4 madde)" ve "yetkinlik (4 madde)" olarak isimlendirilmişlerdir. MTÖ-ÖF'nin alt ölçekleri ayrı ayrı puanlanmakta ve değerlendirilmektedirler. "Tükenme" ve "duyarsızlaşma" alt faktörlerinde alınan yüksek puanlar; diğer taraftan, "yetkinlik" alt faktöründe alınan düşük puanlar tükenmişliğin olduğunu göstermektedir.

3.3. İstatiksel Analiz

Anketlerden elde edilen veriler SPSS-26 istatistiksel paket programı ile değerlendirilmiştir. Nitel verilerde; dağılım ölçütleri olarak frekanslar, yüzdelikler ve minimum-maksimum değerler verilip bu verilerin hipoteze uygun şekilde karşılaştırılması parametrik olmayan testlerle yapılmıştır.

Nicel verilerde; dağılım ölçütleri olarak ortalama, standart sapma, ortanca ve minimum-maksimum ölçütleri verilmiş, nicel verilerin hipotezlere uygun analizlerinde ise parametrik testler kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler ise regresyon ve korelasyon yöntemleri ve diğer ilişki katsayılarıyla saptanmıştır.

4. BULGULAR

Sınıflara göre Memnuniyet Düzeyi Anketi (MDA), Maslach Tükenmişlik Tükenme (MTT), Maslach Tükenmişlik Duyarsızlaşma (MTD) ve Maslach Tükenmişlik Yetkinlik (MTY) ölçeklerinde puanlamaları arasında yapılan İki Ortalama Arası fark testi sonucuna göre anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 1, P>0,05).

Tablo 1. İkinci ve dördüncü sınıfların Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması

	X±SD		**P**
MDA	**2. Sınıf**	62,91±12,75	0,40
	4. Sınıf	61,30±9,63	
MTT	**2. Sınıf**	16,78±4,39	0,95
	4. Sınıf	16,74±4,32	
MTD	**2. Sınıf**	12,18±4,05	0,07
	4. Sınıf	10,95±3,88	
MTY	**2. Sınıf**	9,24±2,87	0,93
	4. Sınıf	9,28±3,27	

Araştırmaya katılan YDÜ ve DAÜ okullarında öğrenim gören katılımcılar arasında yapılan ölçeklere bakılacak olduğunda MDA'da anlamlı bir fark bulunmuşken (p<0,05); MTT, MTD ve MTY ölçeklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 2, p>0,05).

Tablo 2. Yakın Doğu Üniversitesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi kullanılarak karşılaştırılması

		X±SD	P
MDA	**YDÜ**	59,04±9,67	0,001
	DAÜ	65,17±12,00	
MTT	**YDÜ**	16,55±4,55	0,57
	DAÜ	16,97±4,13	
MTD	**YDÜ**	11,88±4,09	0,35
	DAÜ	11,25±3,90	
MTY	**YDÜ**	9,30±3,12	0,89
	DAÜ	9,22±3,03	

MDA, MTT, MTD ve MTY ölçekleri cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3. Erkek katılımcılara göre Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması

	N	X±SD	P
MDA	53	60,24±9,99	0,12
MTT	53	16,75±3,4	0,98
MTD	53	12,07±3,63	0,24
MTY	53	9,54±3,32	0,39

Tablo 4. Kadın katılımcılara göre Memnuniyet Düzeyi Anketi ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği sonuçlarının İki Ortalama Arası Fark Testi ile karşılaştırılması

	N	**X±SD**	**P**
MDA	87	63,24±11,92	0,11
MTT	87	16,77±4,68	0,98
MTD	87	11,26±4,19	0,23
MTY	87	9,09±2,90	0,41

MDA, MTT, MTD ve MTY arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi sonucunda görülmüştür ki MTY ile diğerleri arasında anlamlı bir korelasyon yoktur ($p>0.05$). MDA'nın MTT ve MTD arasında negatif bir korelasyon mevcuttur. Ayrıca, MTD ile MTT arasında anlamlı bir pozitif korelasyon vardır (Tablo 5, $p<0,01$).

Tablo 5. Memnuniyet Düzeyi Anketi, Maslach Tükenmişlik Tükenme, Maslach Tükenmişlik Duyarsızlaşma ve Maslach Tükenmişlik Yetkinlik ölçeklerine ilişkin Pearson Korelasyon katsayıları (*$p<0,01$)

Pearson Korelasyon Katsayısı	**MDA**	**MTT**	**MTD**	**MTY**
MDA	1			
MTT	-0,32*	1		
MTD	-0,39*	0,66*	1	
MTY	0,02	-0,15	-0,13	1

4.1.MFDİ Anketinde Sorulara Verilen Cevapların Sınıflara Göre Analizi

Üniversitelerdeki Sağlık Bilimi Fakültesi FTR bölümü öğrencilerinin MFDİ anketi göz önünde bulundurularak 15 soru sınıflara göre Çapraz Ki-kare Testi ve Bar Grafiği kullanılarak yorumlanmıştır.

MFDİ birinci sorusu için verilen cevapların doğruluğu Çapraz sorguna göre ikinci sınıfların dördüncü sınıflara göre doğru cevap verme oranı yüksektir. Ki-kare testi sonucunda ise anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05).

Soru 1: Fizyoterapistlerin Türkiye'deki meslek kanunu hangi yıl çıkmıştır?

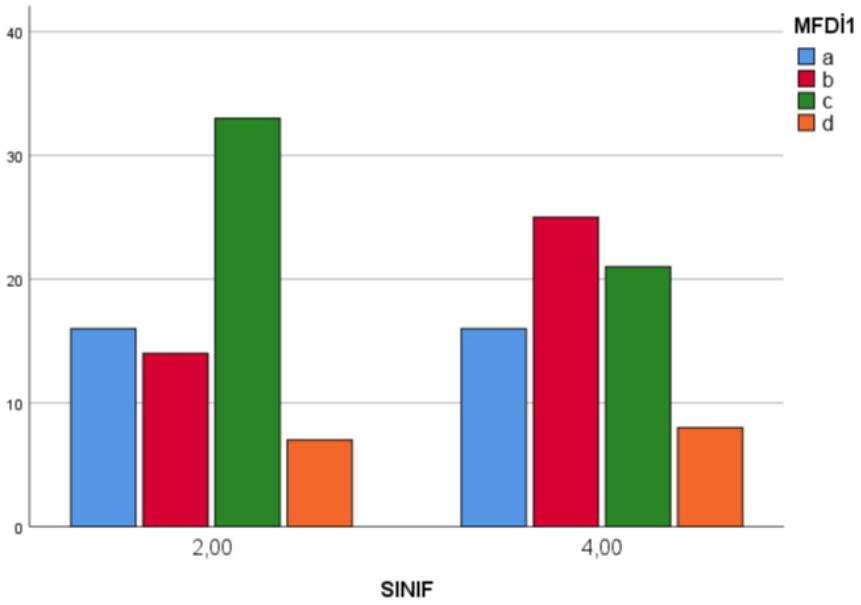

Şekil II. MFDİ-1'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ ikinci soru için 140 öğrencinin hepsi doğru cevap vermiştir. Ki-kare testine göre de anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05).

Soru 2: Fizyoterapistler günü hangi gün kutlanır?

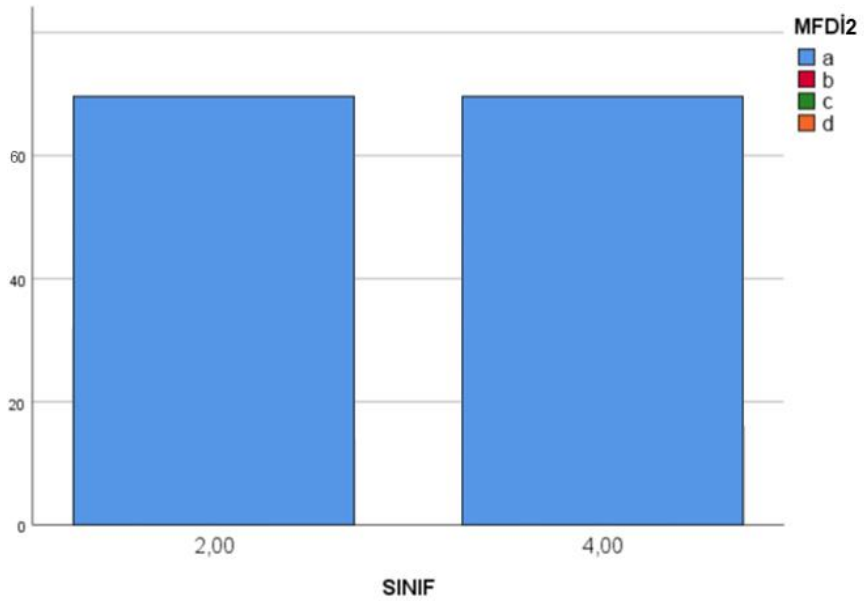

Şekil III. MFDİ-2'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

Bölümün misyonu hakkında olan MFDİ üçüncü sorunda ise dördüncü sınıfların doğru cevap verme oranı daha yüksektir. Ki-kare testi varsayımlarına göre gözlerdeki beşten küçük beklenen değerli göz sayısı, toplam göz sayısının 0,20 üstü olduğu için kullanılmamıştır.

Soru 3: Aşağıdakilerden hangisi Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün misyonu içinde yer alır?

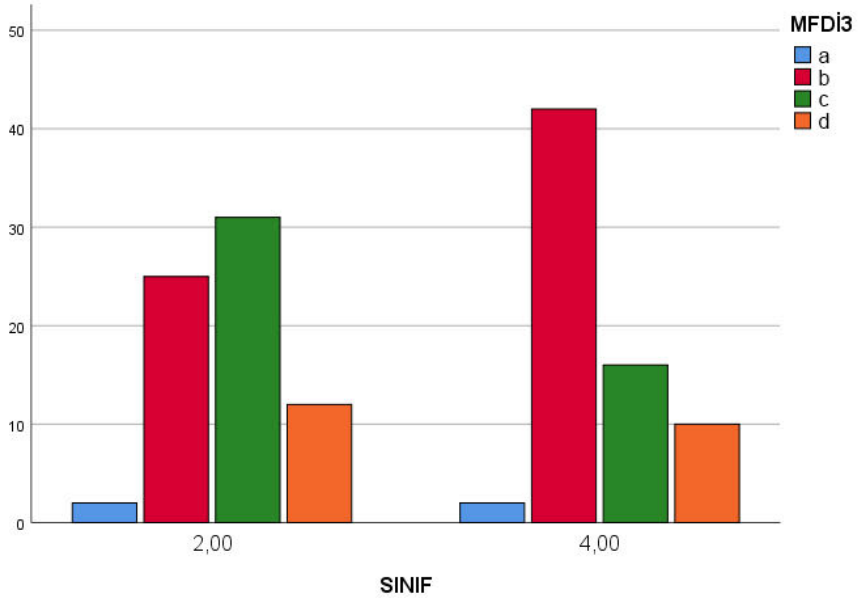

Şekil IV. MFDİ-3'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ dördüncü sorusunda, ikinci ve dördüncü sınıfların cevaplarına bakacak olduğumuzda son sınıfların bölümün vizyonu hakkında daha bilgili olduğunu görüyoruz.

Soru 4: Aşağıdakilerden hangisi Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün vizyonu içinde yer alır?

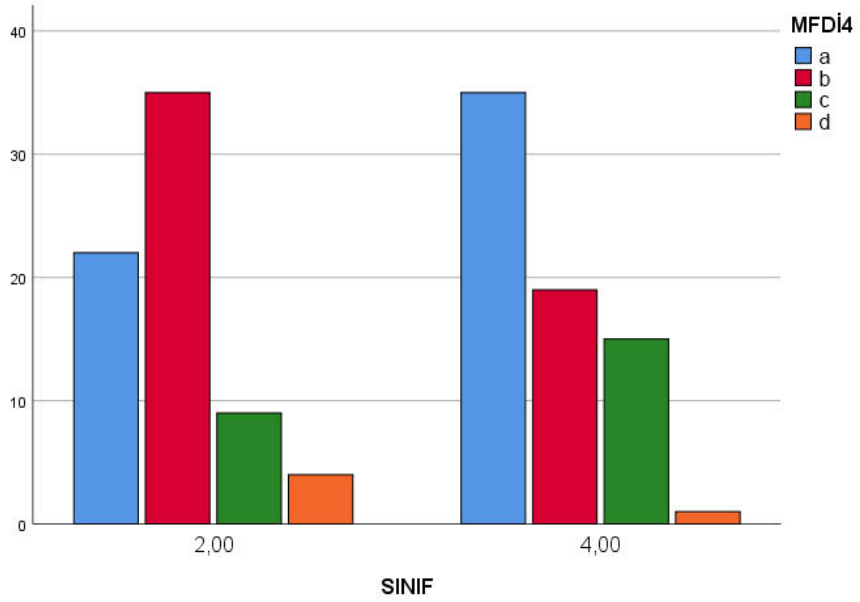

Şekil V. MFDİ-4'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ beşinci sorusu için ikinci (%74,3) ve dördüncü (%75,7) sınıflar, doğruluk yüzdelikleri çok yakın bir şekilde doğru cevabı bulmuşlardır.

Soru 5: Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün toplam mezuniyet kredisi (toplam AKTS) kaçtır?

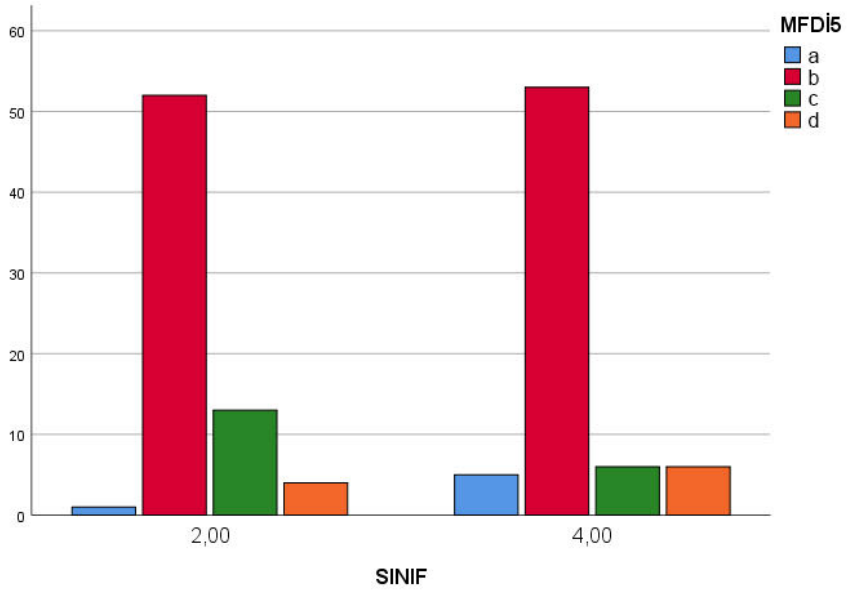

Şekil VI. MFDİ-5'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ altıncı sorusu için ikinci ve dördüncü sınıfların cevaplarına bakacak olduğumuzda, bu soru hakkında tam olarak bir bilgiye sahip olmadıklarını görmekteyiz. Sınıflar arası MFDİ-6 değerleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Soru 6: Üniversitenizin Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü kaç yılında kurulmuştur?

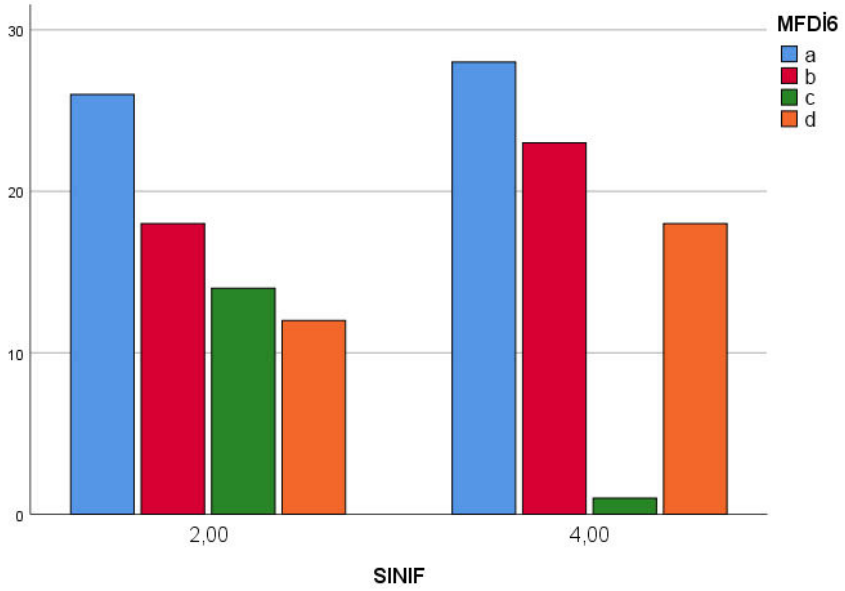

Şekil VII. MFDİ-6'ya verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ yedinci soruda ise için ikinci ve dördüncü sınıf öğrencileri genel olarak doğru cevap vermişlerdir.

Soru 7: Üniversitenizin lisans dönemi kaç yılı kapsamaktadır?

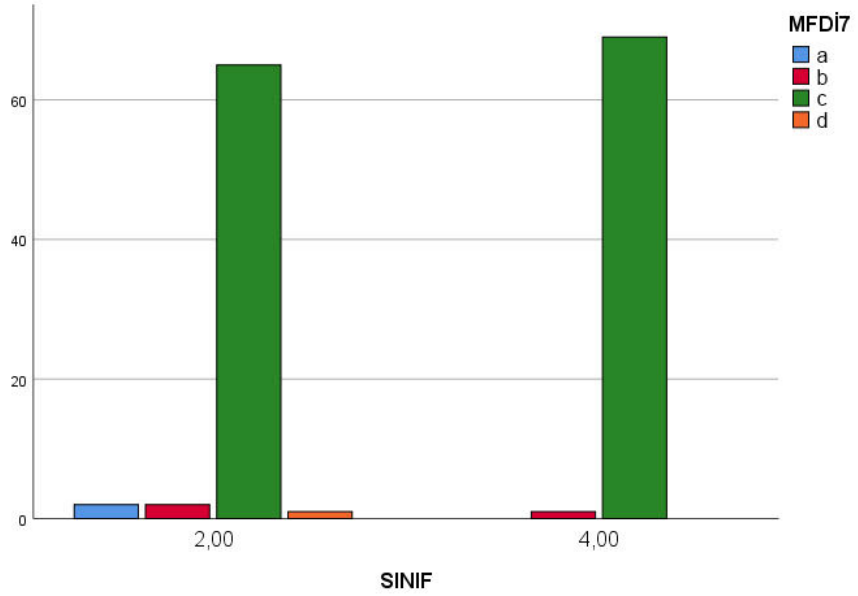

Şekil VIII. MFDİ-7'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ dokuzuncu soruya bakıldığında, sınıflar arasında çoğunlukla yanlış cevap verildiği görülmektedir ve anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Soru 9: Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencileri her yıl kaç AKTS verir?

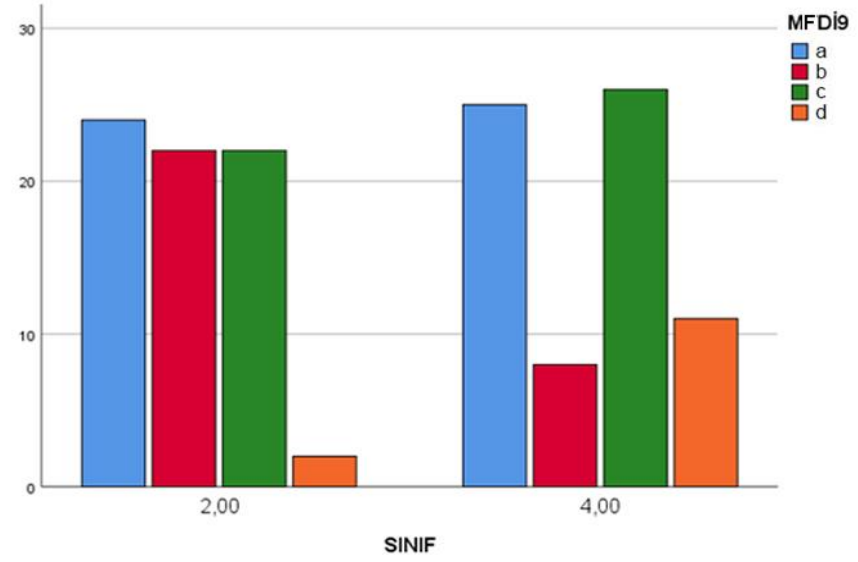

Şekil IX. MFDİ-9'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ onuncu sorusunda ikinci sınıfların çoğunluğu yanlış cevap verirken, dördüncü sınıfların çoğunluğu doğru cevap vermiştir. Dördüncü sınıfların daha çok doğru cevap vermesi, akademik çalışmalarla ilgili daha çok bilgiye sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Soru 10:

I. Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı (ALES)

II. Yabancı Dil Sınavı (YDS)

III. Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)

IV. Mülakat Sınavı

Yukarıdakilerden hangileri Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora yapmak için gerekli koşullardandır?

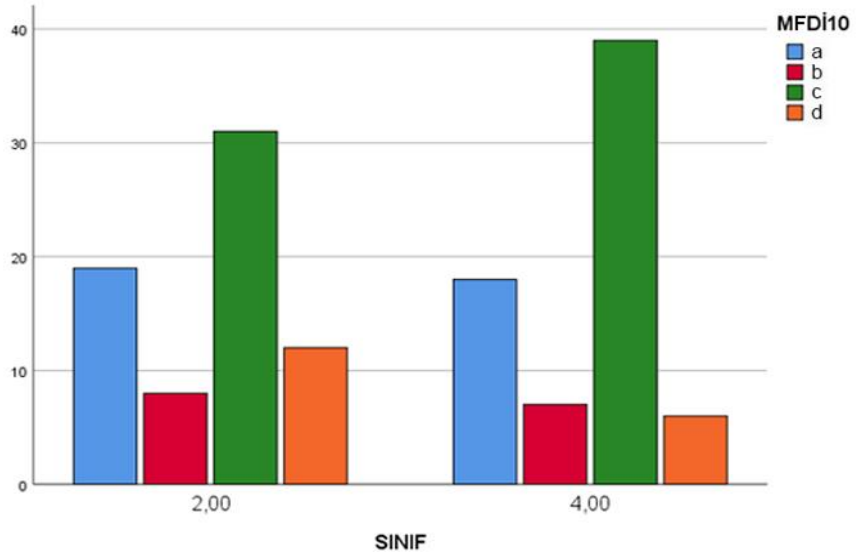

Şekil X. MFDİ-10'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ on birinci sorusunda ikinci sınıfların çoğunluğu yanlış cevap verirken, dördüncü sınıfların çoğunluğu doğru cevap vermiştir. Dördüncü sınıfların, mesleğe başlamaya daha yakın oldukları için meslek ile ilgili kanunları takip ettikleri yorumu yapılabilir.

Soru 11: T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından en son yayınlanan kanuna göre, fizyoterapistler aşağıda belirtilen hekim gruplarının hangisinin ilgili teşhisine ve tedavi için yönlendirmesine bağlı olarak hastaların hareket ve fiziksel fonksiyon bozukluklarının ortadan kaldırılması veya iyileştirilmesi amacıyla gerekli uygulamaları yapar?

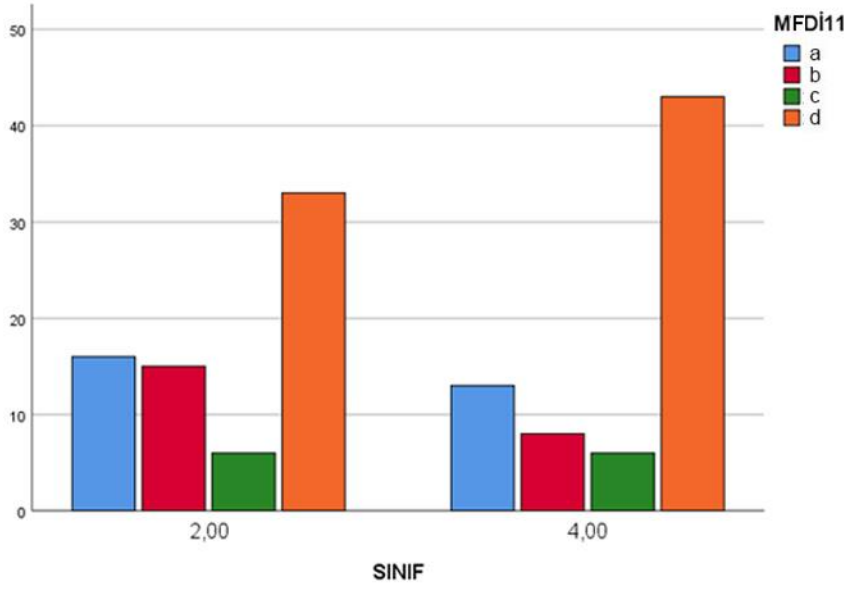

Şekil XI. MFDİ-11'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ on ikinci sorusunda ikinci ve dördüncü sınıfların geneli, temel tıp derslerini biraz yeterli olarak değerlendirmiştir. Sınıflar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Soru 12: Okulumuzda eğitim süresince aldığınız temel tıp bilimleri derslerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

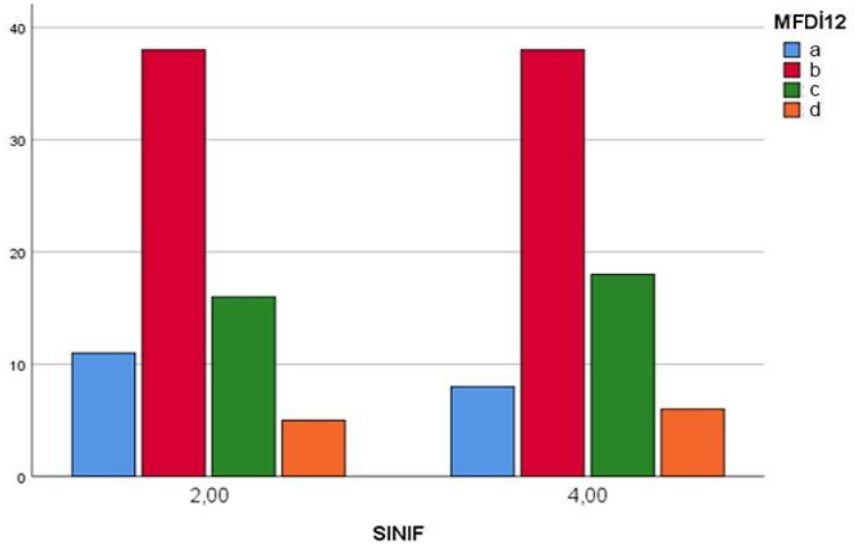

Şekil XII. MFDİ-12'ye verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ on üçüncü soruda ikinci ve dördüncü sınıfların geneli, klinik derslerini biraz yeterli olarak değerlendirmiştir. Sınıflar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Soru 13: Okulumuzda eğitim süresince aldığınız klinik derslerin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

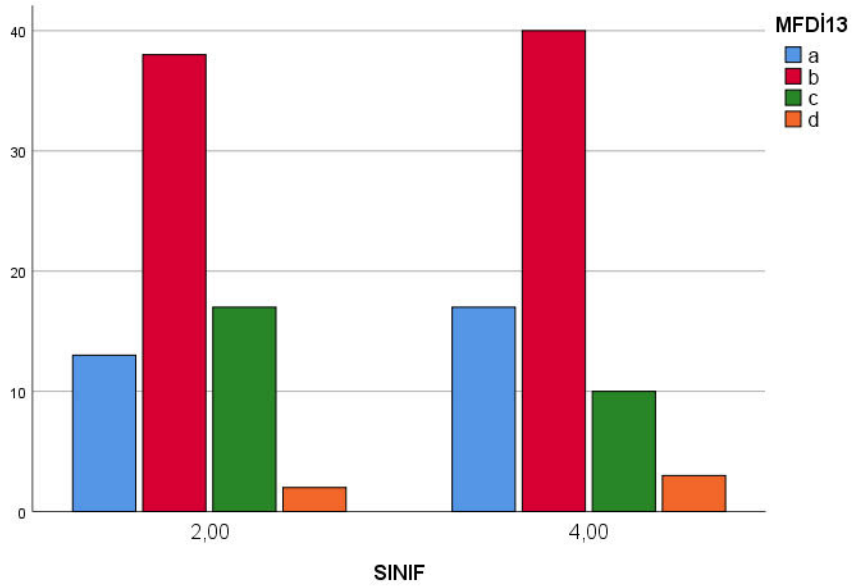

Şekil XIII. MFDİ-13'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

MFDİ on dördüncü sorusunda ise ikinci ve dördüncü sınıfların geneli biraz memnunum cevabını vermiştir. Sınıflar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Soru 14: Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde okumaktan ne kadar memnunsunuz?

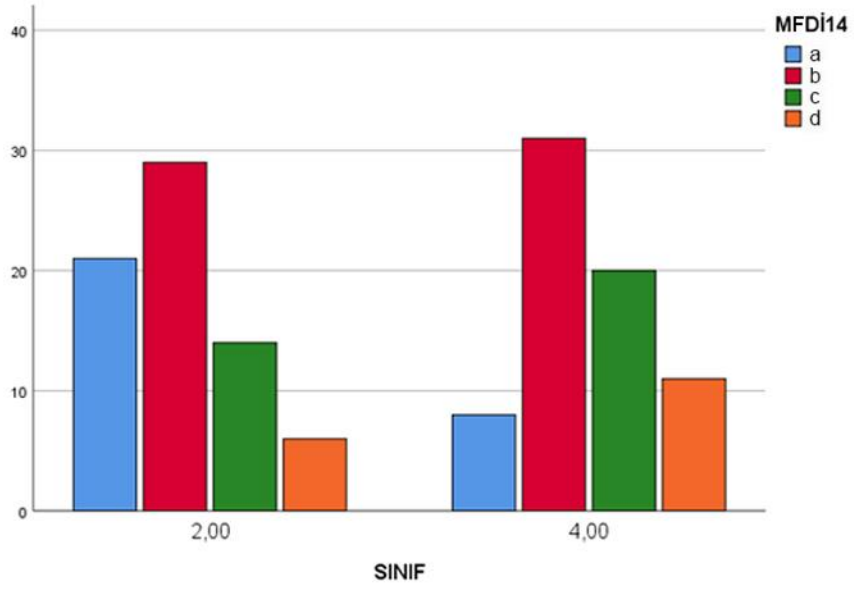

Şekil XIV. MFDİ-14'e verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

Üniversitelerdeki Sağlık Bilimi Fakültesi FTR bölümü Öğrencilerinin MFDİ anketi göz önünde bulundurularak; sınıflara göre Ki-kare testine uygun olmayan MFDİ-3, MFDİ-4, MFDİ-5, MFDİ-7, MFDİ-8, MFDİ-13 ve MFDİ-15 soruları İki Örneklem Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak yorumlanmıştır.

MFDİ-3 için sınıflara göre bakıldığında anlamlı farkı bulunamamıştır ($p>0,05$).

MFDİ-4-5-7-8-13-15 için sınıflara göre baktığımızda anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

4.2. MFDİ Anketinde Sorulara Verilen Cevapların Üniversitelere Göre Analizi

Üniversitelerdeki Sağlık Bilimi Fakültesi FTR bölümü Öğrencilerinin Mesleki Farkındalık Düzeylerini inceleme anketi göz önünde bulundurularak; YDÜ ve DAÜ ikinci

ve dördüncü sınıf öğrencilerinin üniversitelere göre Ki-kare testi ve sütun grafiği kullanılarak MFDİ-1, MFDİ-2, MFDİ-6, MFDİ-9, MFDİ-10, MFDİ-11, MFDİ-12 ve MFDİ-14 yorumlanmıştır.

Birinci ve ikinci sorularda üniversiteler arası anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). YDÜ ve DAÜ arasında doğruluk yüzdeliği eşit şekildedir. 6. Soruda ise DAÜ'nün doğruluk payı daha yüksektir. YDÜ öğrencileri bu konuda tam bir bilgiye sahip değildir.

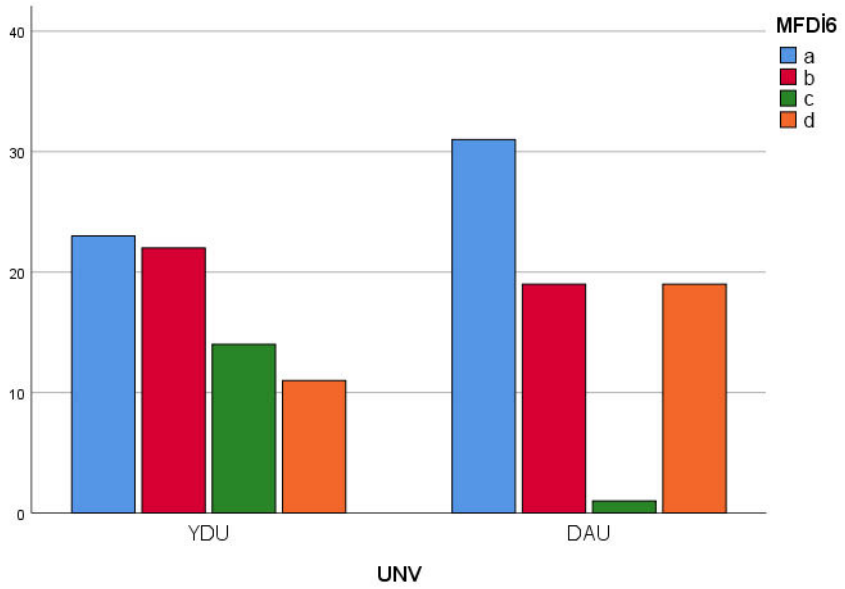

Şekil XV. Üniversitelere göre MFDİ-6'ya verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

Dokuzuncu soruda üniversiteler arası anlamlı bir fark yoktur ancak YDÜ öğrencilerinin bu soru hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu söylenebilir.

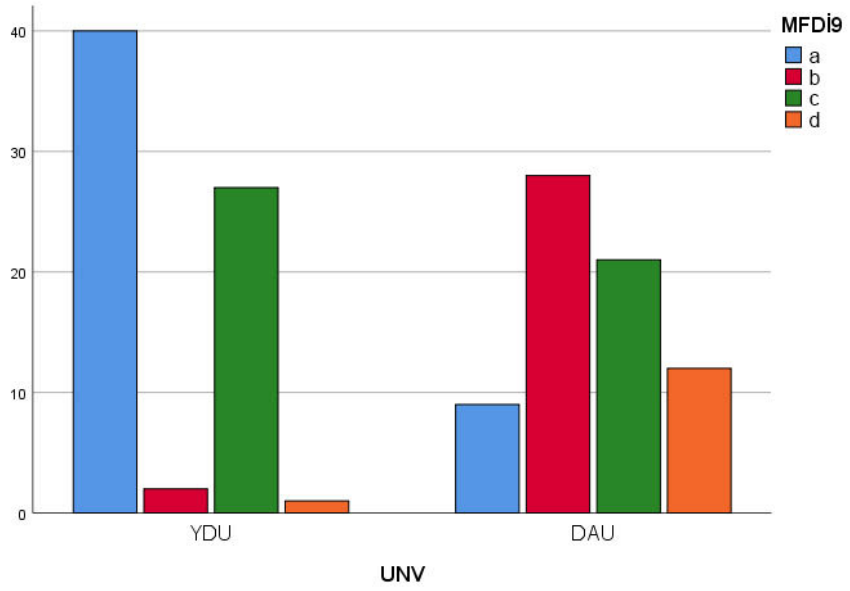

Şekil XVI. Üniversitelere göre MFDİ-9'a verilen cevapların sütun grafiğiyle gösterimi

11., 12. ve 14. sorularda ise üniversiteler arası fark yoktur. 11. Soru için YDÜ'nün doğru cevap oranı %64,3 iken, DAÜ'nün doğru cevap oranı %44,3'tür.

Üniversitelerdeki Sağlık Bilimi Fakültesi FTR bölümü Öğrencilerinin Mesleki Farkındalık Düzeylerini inceleme anketi göz önünde bulundurularak; MFDİ-3-4-5-7-8-13 ve 15 için üniversitelere göre Ki-kare testine uygun olmayan sorulara Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır.

MFDİ-8 için üniversitelere göre bakıldığında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

MFDİ-3-4-5-7-13-15 için üniversitelere göre bakıldığında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

5. TARTIŞMA

FTR öğrencilerinin memnuniyet düzeyi, mesleki farkındalık ve tükenmişlik düzeyi ile ilgili yapılan literatür aramasında, çalışmamızla direkt ilişkili olan güncel (2018 sonrası) bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak 2019 yılında Pakistan'da yapılan bir çalışmada, fizyoterapi öğrencilerinin yaşadıkları psikolojik stres ile hayat memnuniyetleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, kadınların erkeklere oranla daha çok stresli hissettiği de belirtilmiştir (Sıddıqi ve diğ. 2019).

KKTC'deki FTR bölümü öğrencilerinin eğitimle ilgili memnuniyet, mesleki farkındalık ve öğrenci tükenmişlik düzeylerinin araştırılması amacıyla yapılan çalışmamızda görülmüştür ki öğrencilerin memnuniyet düzeyleri azaldıkça daha çok tükenmişlik ve duyarsızlaşma hissetmektedirler. Ishak ve arkadaşlarının yaptıkları literatür incelemesinin sonucunda görülmüştür ki tükenmişlik, sağlık öğrencilerinin akademik hayatlarında dominant bir faktör olup en az yarısını negatif olarak etkilemektedir. (Ishak ve diğ., 2013)

Araştırmamızda, mesleki farkındalık açısından YDÜ ve DAÜ arasında ve ikinci ve dördüncü sınıflar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin ortalamanın üstünde bir mesleki farkındalığa sahip oldukları söylenebilir.

Santen ve arkadaşlarının yaptıkları ve 249 sağlık öğrencisinin katıldığı çalışmada, bizim çalışmamızdan farklı olarak sınıflar arası tükenmişlik seviyesinin değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Yüksek seviye tükenmişlik yaşayan öğrenci oranları birinci sınıflarda %21, ikinci sınıflarda %41, üçüncü sınıflarda %43 ve dördüncü sınıflarda %31 olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızda ise ikinci ve dördüncü sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer yandan bu çalışmada, bizim çalışmamızdan farklı olarak MTÖ'nün insanlarla yüz yüze ilgilenmek zorunda olan meslekler için geliştirilen Human Services Survey'i (HSS) kullanılmıştır (Santen ve diğ., 2010).

Backovic ve arkadaşları, cinsiyetin strese etkisi konusunda tıp öğrencileri arasında anlamlı bir fark saptamışlardır. 755 katılımcının bulunduğu ve strese sebep olan kaynakların kadın bireyler üzerinde daha sık etki ettiği saptanan bu çalışmada, MTÖ'nün yanı sıra bireylerin öz değerlendirmeleri de veri olarak incelenmiştir. Yalnızca MTÖ verileri

incelendiğinde, bizim çalışmamıza paralel olarak tükenmişliğin üç aşamasında da cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Backovic ve diğ., 2012)

İngiltere'de Guthrie ve arkadaşları tarafından yapılan ve beş yıl süreli çalışmada ise tıp öğrencisi olan 172 katılımcının stres ve tükenmişlik düzeyi MTÖ kullanılarak incelenmiştir (Guthrie ve diğ., 1998). Bizim çalışmamızın sonuçlarına paralel olarak, çalışmaya katılan öğrencilerin tükenmişlik seviyeleri arasında yıllara ve cinsiyetlere göre anlamlı bir fark yoktur.

ABD'de Dyrbye ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada, tıp öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri ile mesleki ilkeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya katılan 2566 öğrenciden 1354'ü tükenmişlik hissetmektedir. Ayrıca, tükenmişliği olan öğrenciler tükenmişliği olmayanlarla karşılaştırıldığında en az bir adet profesyonelliğe aykırı harekette bulunmaya daha yatkın oldukları belirlenmiştir. Strese sebep olan faktörler arasında sadece tükenmişlik profesyonel olmayan davranışlara yol açmaktadır. Bizim çalışmamızda ise tükenmişlik ile memnuniyet düzeyi arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Belki de öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin azalması, profesyonel olmayan davranışlar için motive edici bir faktör olabilir. Araştırmalarımız sonucunda literatürde böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. İlerleyen çalışmalarda, sağlık öğrencilerinin memnuniyet düzeyi ile profesyonel davranışlar arasındaki ilişki önemli bir araştırma konusu olabilir (Dyrbye ve diğ., 2010).

İspanya'da Galan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise MTÖ-ÖF kullanılarak araştırmaya katlan 447 tıp öğrencisinin tükenmişlik seviyeleri araştırılmıştır. Altıncı sınıf öğrencileriyle üçüncü sınıf öğrencileri arasında oldukça anlamlı bir tükenmişlik farkı saptanan çalışmada, cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulunmamıştır (Galan ve diğ., 2011).

ABD'de Dyrbye ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada tıp öğrencilerinin tükenmişlik seviyeleri ile intihar düşüncesi incelenmiştir. Tükenmişliğin MTÖ ile, intihar düşüncesinin ise katılımcıların beyanına göre ele alındığı ve 7 farklı okuldan 4287 öğrencinin katıldığı çalışmada tükenmişliğin intihar düşüncesi ile ilgili olduğu saptanmıştır.

Bunun yanı sıra, tükenmişlik düzeyindeki iyileşme ise intihar düşüncesinin daha az olması ile ilişkilidir (Dyrbye ve diğ., 2008).

Hekimlerin tükenmişliğini araştıran çalışmada Keeton ve arkadaşları, tükenmişliğin memnuniyet düzeyi üzerinde çok önemli bir belirleyici olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca çalışma saatlerinin ve çalışma planın üzerinde kontrol sahibi olmanın mesleki memnuniyet düzeyini artırırken, tükenmişliği azalttığı görülmüştür (Keeton ve diğ., 2007). 2000 katılımcıyla yapılan çalışmada tükenmişliği ölçmek adına MTÖ-HSS kullanılmıştır. Benzer şekilde Shanafelt ve arkadaşları tarafından ABD'deki onkologlarla yapılan çalışmada da çok benzer sonuçlar olduğu gözlenmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının bizim çalışmamızla benzerlik göstermesinin sebebi, öğrencilerin de sağlık çalışanları gibi yoğun bir çalışma (akademik-klinik) takviminin olması olabilir (Shanafelt ve diğ., 2014).

FTR öğrencilerinin eğitim hayatları boyunca mesleki farkındalıklarının ne düzeyde olduğunu konu edinen araştırmada Arzu Özdinçler ve ekibi, 2015 yılında İstanbul Üniversitesi'nde FTR eğitimi alan 201 öğrenci ile tanımlayıcı bir çalışma gerçekleştirdi. Bizim çalışmamızda kullandığımız mesleki farkındalık düzeylerinin incelenmesi anketinin kullanıldığı bu çalışmada; fizyoterapistlerin çalışma kanunu, eğitim görülen okulun Avrupa'da üyesi olduğu kuruluş, bölümün misyonu ve vizyonu, hangi yılda kurulduğu, mezuniyet için istenilen toplam kredi sayısı, aldıkları dersler ile ilgili katılımcıların memnuniyet düzeyi, lisansüstü eğitim için hangi koşulların gerektiği ve ailelerinin duruma bakış açılarının ne olduğunu ortaya koymaya yönelik hazırlanmış sorular bulunmaktadır (EK 3). Bizim çalışmamızdan farklı olarak birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerini de kapsayan araştırmada; katılımcıların birlikte çalışacakları hekim ve meslek yasası ile ilgili soruyu 2. Sınıf öğrencilerinin %79'u doğru cevaplarken, 4. Sınıf öğrencilerinin ise %67'si doğru cevaplandırmıştır. Mezuniyet ile ilgili soruları 4. Sınıf öğrencileri daha yüksek doğruluk oranı ile yanıtlandırırken, lisansüstü eğitim ile ilgili en doğru cevabı verenler 3. Sınıf öğrencileri olmuşlardır (Özdinçler ve diğ., 2015).

Çalışmayı sadece ikinci ve dördüncü sınıflarla yapmak, çalışmamızın limitasyonu olarak görülebilir. Diğer sınıfları da kapsayan daha geniş ölçekli çalışmalar yapmak; gelecekte mesleki farkındalık, tükenmişlik ve memnuniyet düzeyi araştırması yaparken konu ile alakalı daha kapsamlı ve doğru sonuçlar verebilir.

6. SONUÇLAR

140 katılımcı ile yaptığımız KKTC'deki FTR bölümü öğrencilerinin eğitimle ilgili memnuniyet, mesleki farkındalık ve öğrenci tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik çalışmada sonuçlar şu şekildedir:

- İkinci ve dördüncü sınıflar arasında memnuniyet düzeyi ve tükenmişlik değerleri (MTT, MTD, MTY) arasında fark yoktur.
- YDÜ ve DAÜ FTR öğrencileri arasında tükenmişlik değerleri arasında anlamlı bir fark yoktur.
- Mesleki farkındalık konusunda YDÜ ve DAÜ FTR öğrencileri arasında anlamlı bir fark yoktur.
- Mesleki farkındalık konusunda ikinci ve dördüncü sınıflar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bunun yanı sıra dördüncü sınıfların sorulara cevap verme oranı biraz daha yüksektir.
- YDÜ ve DAÜ FTR öğrencileri arasında memnuniyet düzeyi değerleri arasında anlamlı bir fark vardır. DAÜ FTR öğrencilerinin programlarından memnuniyet düzeyi daha yüksektir.
- Memnuniyet Düzeyi ile Tükenmişlik düzeyi (MTT, MTD) arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüşken, tükenmişlik ve duyarsızlaşma arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.
- Memnuniyet ve Tükenmişlik düzeylerinin negatif ilişkisine rağmen; memnuniyet düzeyi daha çok olan DAÜ FTR öğrencilerinin, daha az tükenmişlik hissetmeleri beklenirken arada anlamlı bir fark olmaması göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

Aweto, H. A. (2014). Final year physiotherapy students' knowledge and perception of professionalism. *Nigerian journal of medical rehabilitation,* 17(1).

Aydın, İ. (2008). İş Yaşamında Stres. *Pegem Yayın, Ankara*.

Backović, D. V., Ilić Živojinović, J., Maksimović, J., & Maksimović, M. (2012). Gender differences in academic stress and burnout among medical students in final years of education. *Psychiatria Danubina*, 24(2.), 175-181.

Barboza, J. I. R. A., & Beresin, R. (2007). A síndrome de burnout em graduandos de enfermagem. *Einstein*, 5(3), 225-30.

Biçki, S. (2016). Hizmet Sektörü Çalışanlarının İş Stresi ve Tükenmişlik İlişkisi: İstanbul Örneği (*Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*).

Çapri, B., Gündüz, B. & Gökçakan, Z. (2011). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (Mte-Öf)'Nun Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40 (1),134-147.

Craig, I. W. (2007). The importance of stress and genetic variation in human aggression. *Bioessays*, 29(3), 227-236.

Demir, Y. P., Çirak, Y., Yilmaz, G. D., Dalkilinç, M., & Kömürcü, M. (2014). Fizyoterapi öğrencilerinde bireysel öğrenme stillerinin önemi. *Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi/Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, *25*(1), 1.

Erden, A. (2015). Türkiye'deki fizyoterapi öğretim elemanlarının ve son sınıf öğrencilerinin fizyoterapi eğitimi ile ilgili memnuniyet düzeylerinin incelenmesi *(Doctoral dissertation, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).*

Galán, F., Sanmartín, A., Polo, J., & Giner, L. (2011). Burnout risk in medical students in Spain using the Maslach Burnout Inventory-Student Survey. *International archives of occupational and environmental health*, *84*(4), 453-459.

Guthrie, E., Black, D., Bagalkote, H., Shaw, C., Campbell, M., & Creed, F. (1998). Psychological stress and burnout in medical students: a five-year prospective longitudinal study. *Journal of the Royal Society of Medicine*, *91*(5), 237-243.

Gürses, H. N., Alemdaroğlu, İ., & Tanriverdi, M. (2014). Türkiye'de Fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülte bölümü/yüksekokullarının incelenmesi ve müfredat analizi. *Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi/Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, *25*(1), 3.

Hargreaves, A. (2000). Four ages of professionalism and professional learning. *Teachers and teaching*, *6*(2), 151-182.

Herman, K. C., Hickmon-Rosa, J. E., & Reinke, W. M. (2018). Empirically derived profiles of teacher stress, burnout, self-efficacy, and coping and associated student outcomes. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 20(2), 90-100.

Horata, E. T., & Erel, S. (2017). Evaluation of professional awareness in physiotherapy and rehabilitation students of Afyon Kocatepe University. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 37, p. 01062).

IsHak, W., Nikravesh, R., Lederer, S., Perry, R., Ogunyemi, D., & Bernstein, C. (2013). Burnout in medical students: a systematic review. *The clinical teacher*, *10*(4), 242-245.

Keeton, K., Fenner, D. E., Johnson, T. R., & Hayward, R. A. (2007). Predictors of physician career satisfaction, work–life balance, and burnout. *Obstetrics & Gynecology*, *109*(4), 949-955.

Koç, M., & Bayar, K. (2018). Türkiye'de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Alanında Lisans ve Lisansüstü Eğitim Veren Yeterli Sayıda Üniversite Var Mıdır? *Sağlık ve Toplum*. 3-8.

Kul, S. (2011). Klinik Araştırmalarda Örnek Genişliği Belirleme. Türk Toraks Derneği

Kunduracılar, Z., Akbaş, E., Büyükuysal, Ç., Biçki, D., & Erdem, E. U. (2012). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinde Mesleki Farkındalığın Değerlendirilmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, *2*(3).

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı*. Nobel Yayın Ankara

Mandy, A., & Rouse, S. (1997). Burnout and work stress in junior physiotherapists. *British Journal of Therapy and Rehabilitation*, *4*(11), 597-603.

Misra, R., & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American journal of Health studies*, 16(1), 41.

Moseley, A. M., Herbert, R. D., Sherrington, C., & Maher, C. G. (2002). Evidence for physiotherapy practice: a survey of the Physiotherapy Evidence Database (PEDro). *Australian Journal of Physiotherapy*, *48*(1), 43-49.

Ogiwara, S., & Hayashi, H. (2002). Burnout amongst physiotherapists in Ishikawa Prefecture. *Journal of Physical Therapy Science*, *14*(1), 7-13.

Öhman, A., Stenlund, H., & Lars, D. (2001). Career choice, professional preferences and gender? The case of Swedish physiotherapy students. *Advances in physiotherapy*, *3*(3), 94-107.

Özdinçler, A., Tarakçı, E., & Aslan, Y. (2015). Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin mesleki farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, *2*(2), 217-222.

Özenici, S. (2007). Şema teorisinin öğrenci erişisine okuduğunu anlama düzeyine ve bilginin kalıcılığına etkisi (*Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).*

Sabih, F., Siddiqui, F. R., & Baber, M. N. (2013). Assessment of stress among physiotherapy students at Riphah Centre of Rehabilitation Sciences. *Journal of the Pakistan Medical Association*, *63*(3), 346-349.

Santen, S. A., Holt, D. B., Kemp, J. D., & Hemphill, R. R. (2010). Burnout in Medical Students: Examining the Prevalence and Associated Factors. Southern Medical Journal, 103(8), 758–763.

Schaufeli, W. B., Martinez, I., Marques-Pinto, A., Salanova, M., & Bakker, A. (2002). Burnout And Engagement İn University Students: A Cross-National Study. Journal Of Crosscultural Studies, 33, 464-481.

Shanafelt, T. D., Gradishar, W. J., Kosty, M., Satele, D., Chew, H., Horn, L., ... & Sloan, J. (2014). Burnout and career satisfaction among US oncologists. *Journal of Clinical Oncology*, *32*(7), 678.

Çapık, C. (2014). İstatistiksel Güç Analizi Ve Hemşirelik Araştırmalarında Kullanımı: Temel Bilgiler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 17(4),* 268-274.

Sharma, K. N. (2012). Exploration of the History of Physiotherapy. *Scientific Research Journal of India*, *1*(1), 19-22.

Siddiqi, F. A., Azim, M. E., Babur, M. N., Osama, M., Waheed, A., & Memon, A. R. (2019). Psychological Stress and Satisfaction with Life among Physical Therapy Students of Rawalpindi/Islamabad, Pakistan. JPMA.

Westman, M. (1990). The relationship between stress and performance: The moderating effect of hardiness. *Human performance*, *3*(3), 141-155.

EKLER

Ek 1: Aydınlatılmış Onam Formu

ARAŞTIRMA AMAÇLI ÇALIŞMA İÇİN AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin mesleki farkındalığı ve tükenmişlik düzeyleri ile ilgili yeni bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın ismi "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Eğitimle İlgili Memnuniyet, Mesleki Farkındalık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Araştırılması"dır.

Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, lisans eğitimi sırasında mesleki farkındalığın gelişimini belirlemek, alınan lisans eğitimi ile ilgili memnuniyet ve tükenmişlik düzeylerini sorgulamaktır. Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dallarının ortak katılımı ile gerçekleştirilecek bu çalışmaya katılımınız araştırmanın başarısı için önemlidir.

Araştırma amaçlarımıza uygun veri toplamak için sizden demografik bilgi formunu, eğitim memnuniyet anketini, mesleki farkındalık anketini ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği-Öğrenci Formu'nu doldurmanızı istiyoruz. Demografik bilgi formunda beyan ettiğiniz kişisel veriler hiçbir yazılı ya da görsel ortamda kimliğiniz açıklanarak kullanılmayacaktır. Bu bilgiler kimliğiniz gizli tutularak bilimsel araştırmalarda istatistiksel veri olarak sunulacaktır.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır.

Sizinle ilgili tıbbi ve kişisel bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir.

Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır ve çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

	Katılımcı	Görüşme tanığı	Araştırmacı
Ad ve Soyadı			Fzt. Mukaddes KÖLELİ
Adres			Akman böl. Alkan apt. NO:7
Telefon			05338439868

Ek 2: Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Değerlendirme Etik Kurulu tarafından 28.02.2019 tarih ve 66 sayılı kurul kararı

EK:815-2019

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR DEĞERLENDİRME ETİK KURULU

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi :28.02.2019
Toplantı No : 2019/66
Proje No : 737

Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Özge Çakır'ın sorumlu araştırmacısı olduğu, YDU/2019/66-737 proje numaralı ve **"Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet'indeki Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Eğitimi ile İlgili Memnuniyet, Mesleki Farkındalık ve Tükenmişlik Düzeyleri"** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur.

1. Prof. Dr. Rüştü Onur (BAŞKAN)
2. Prof. Dr. Nerin Bahçeciler Önder (ÜYE) KATILMADI
3. Prof. Dr. Tamer Yılmaz (ÜYE)
4. Prof. Dr. Şahan Saygı (ÜYE)
5. Prof. Dr. Şanda Çalı (ÜYE)
6. Prof. Dr. Nedim Çakır (ÜYE)
7. Prof. Dr. Kaan Erler (ÜYE) KATILMADI
8. Doç. Dr. Ümran Dal Yılmaz (ÜYE)
9. Doç. Dr. Nilüfer Galip Çelik (ÜYE) KATILMADI
10. Doç.Dr. Emil Mammadov (ÜYE)

Ek 3: Memnuniyet Düzeyi Anketi

Öğrencilerin Programdan ve Okuldan Memnuniyet Düzeyi Anketi

Önermeler		Tamamen	Katılıyorum	Karasızım	Katılmıyorum	Kesinlikle
1.	Okulumuzda/Bölümümüzde teorik ve uygulamalı eğitim dengeli olarak verilir.	O	O	O	O	O
2.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki kantin ve dinlenme alanları yeterli donanıma sahiptir.	O	O	O	O	O
3.	Okulumuzda/Bölümümüzde uygulanan eğitimde öğrenciler yeterince hasta görme imkanına sahiptirler.	O	O	O	O	O
4.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki fizyoterapi eğitim programı öğrencilerin hastalarla karşılaşabilecekleri iletişim problemlerini çözme becerisini kazandırır.	O	O	O	O	O
5.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki fizyoterapi eğitim programı, öğrencilere farklı disiplinlerle çalışma ve/veya iş birliği yapma fırsatı (Doktor, hemşire, psikolog, sosyal çalışmacı… vb gibi) ve yeteneği kazandırır.	O	O	O	O	O
6.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki fizyoterapi eğitim programı, öğrencilerin çalışmalarını yazılı ve sözlü sunma, düşüncelerini etkin bir şekilde aktarma becerisi kazandırır.	O	O	O	O	O
7.	Okulumuzda/Bölümümüzde derslerin işlenişi için ayrılan süre yeterlidir.	O	O	O	O	O
8.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki eğitim kalitesinden genel olarak memnunum.	O	O	O	O	O
9.	Okulumuzda/Bölümümüzde dersler ve içerikleri güncellenir.	O	O	O	O	O

10.	Okulumuzda/Bölümümüzde yürütülen stajların mesleğe hazırlık açısından katkısı vardır.	O	O	O	O	O
11.	Okulumuzda/Bölümümüzde hazırlanan sınav soruları ve yapılan değerlendirmeler öğrencinin gerçek başarısını ölçer.	O	O	O	O	O
12.	Okulumuz/Bölümümüz ve yönetim kadroları öğrencilerin sorunlarına ilişkin etkin kariyer danışmanlığı ve ders/akademik danışmanlık desteği verir.	O	O	O	O	O
13.	Okulumuzda/Bölümümüzde işlenen konular öğrencinin anlayabileceği düzeydedir.	O	O	O	O	O
14.	Okulumuzda/Bölümümüzde eğitim gören öğrenciler mezuniyet sonrası mesleğin gerektirdiği biçimde uygulamaları yapmaya hazırdırlar.	O	O	O	O	O
15.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki fizyoterapi eğitim programı öğrencilerin klinikte karşılaşılan hastalıkların tanımlanması ve tedavi programı tasarlanması için gerekli yetenekleri geliştirir.	O	O	O	O	O
16.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki fizyoterapi eğitim programı, öğrencilerin problemi çözmek için, güncel teknik ve yöntemleri (literatür araştırması yapabilmek gibi) kullanma yeteneğini geliştirir.	O	O	O	O	O
17.	Okulumuzdaki/Bölümümüzdeki sınıflarda veya uygulamalı derslerin yapıldığı salonlarda (Laboratuarda) yeterli araç gereç (maket, değerlendirme gereçleri …vb) bulunur.	O	O	O	O	O
18.	Okulumuz/Bölümümüz mezuniyet sonrası (iş olanakları ve iyi referans olması… vb) kariyer hayatını olumlu etkileyecek kapasitededir.	O	O	O	O	O

Erden, A. Türkiye'deki Fizyoterapi Öğretim Elemanlarının Ve Son Sınıf Öğrencilerinin Fizyoterapi Eğitimi İle İlgili Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, 2015.

Ek 4: Mesleki Farkındalık Düzeyi İnceleme Anketi

Üniversitelerdeki Sağlık Bilimi Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Farkındalık Düzeylerini İnceleme Anketi

1. Fizyoterapistlerin Türkiye'deki meslek kanunu hangi yıl çıkmıştır?

a) 1964 b) 1980 c) 2011 d) 2010

2. Fizyoterapistler günü hangi gün kutlanır?

a) 8 Eylül b) 10 Şubat c) 22 Eylül d) 2 Ocak

3. Aşağıdakilerden hangisi Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün misyonu içinde yer alır?

a) Fizyoterapi ve rehabilitasyon hizmetini ve teknolojiyi toplum yararına sunmak

b) Evrensel bilgiye ulaşmayı ve üretmeyi hedefleyen, mesleğinde yetkin fizyoterapistler yetiştirmek

c) Fizyoterapi ve rehabilitasyon hizmeti ve koruyucu sağlık programlarıyla toplumun yaşam kalitesini yükseltmeyi hedeflemek

d) Çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri çerçevesinde, paydaşların gereksinimlerini gözeterek eğitim-öğretim hizmeti sunmak

4. Aşağıdakilerden hangisi Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün vizyonu içinde yer alır?

a) Uluslararası bilimsel platformda izlenen ve kaynak gösterilen, mesleki otonomiye sahip, alanında saygın ve önder bir fakülte konumuna gelmek

b) Fizyoterapi eğitiminde probleme dayalı öğrenme sisteminin geliştirilmesini sağlayarak 'referans' kurum olmak

c) Lisans eğitimini lisan üstü ve mezuniyet sonrası sürekli eğitimle sürdürme bilincindeki profesyonelleri eğitmek

d) Mezunları ulusal ve uluslararası alanda en çok tercih edilen, öncü bir kurum olmak

5. Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün toplam mezuniyet kredisi (toplam AKTS) kaçtır?

a) 286 b) 240 c) 300 d) 146

6. Üniversitenizin Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü kaç yılında kurulmuştur?

a) 2010-2011 b) 2011-2012 c) 2012-2013 d) 2009-2010

7. Üniversitenizin lisans dönemi kaç yılı kapsamaktadır?

a)5 b)6 c)4 d)2

8. Sağlık Bilimleri Dekanınız kimdir?

a) Prof. Dr. Rümeysa DEMİRDAMAR b) Prof. Dr. Mehtap MALKOÇ

c) Prof. Dr. Sevinç YÜCECAN d) Prof.Dr. Feray GÖKDOĞAN

9. Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencileri her yıl kaç AKTS verir?

a) 60 b) 20 c) 30 d) 40

I. Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı (ALES)

II. Yabncı Dil Sınavı (YDS)

III. Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)

IV. Mülakat Sınavı

10. Yukarıdakilerden hangileri Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora yapmak için gerekli koşullardandır?

a) I,II b) I,II,III c) I,II,IV d) I,II,III,IV

11. TC Sağlık Bakanlığı tarafından en son yayınlanan kanuna göre, fizyoterapistler aşağıda belirtilen hekim gruplarının hangisinin ilgili teşhisine ve tedavi için yönlendirmesine bağlı olarak hastaların hareket ve fiziksel fonksiyon bozukluklarının ortadan kaldırılması veya iyileştirilmesi amacıyla gerekli uygulamaları yapar?

a) Fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman tabip

b) Uzmanlık eğitimleri sırasında fiziksel tıp ve rehabilitasyon rotasyonu yapmış uzman tabip c) Uzmanlık sonrasında ilgili dalın rotasyon süresi kadar fiziksel tıp ve rehabilitasyon eğitimi almış uzman tabip

d) Hepsi

12. Okulumuzda eğitim süresince aldığınız temel tıp bilimleri derslerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

a) Yeterli değil b) Biraz yeterli c) Çok yeterli d) Bilmiyorum

13. Okulumuzda eğitim süresince aldığınız klinik derslerin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

a) Yeterli değil b) Biraz yeterli c) Çok yeterli d) Bilmiyorum

14. Üniversitenizin Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde okumaktan ne kadar memnunsunuz?

a) Memnun değilim b) Biraz memnunum c) Çok memnunum d) Bilmiyorum

15. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde öğrenim görmenize aileniz ve çevrenizin bakış açısı nasıldır?

a) Olumlu değil b) Biraz olumlu c) Çok olumlu d) Bilmiyorum

*Razak Özdinçler ve ark.'nın çalışmalarında kullandıkları Fizyoterapi öğrencilerine yönelik "Mesleki Farkındalık Anketi" KKTC üniversitelerini kapsayacak şekilde modifiye edilmiştir.

Razak Özdinçler, A; Tarakçı, Ela; Aslan, Yasemin. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. HSP 2015; 2(2):217-222.

Ek 5: Maslach Tükenmişlik Ölçeği- Öğrenci Formu

Aşağıda kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir cümleyi dikkatle okuyarak hangi sıklıkta hissettiğinizi size uyan seçeneğe işaret koyarak belirtiniz.	Hiçbir zaman	Yılda birkaç kez	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez	Her gün
1)Derslerimden duygusal olarak yıldığımı hissediyorum	1	2	3	4	5
2)Okula başladığımdan beri derslere olan ilgim azaldı.	1	2	3	4	5
3) Derslerimde karşılaştığım problemleri etkili bir şekilde çözebilirim.	1	2	3	4	5
4) Okuldaki bir günün sonunda kendimi bitkin hissediyorum.	1	2	3	4	5
5) Derslerime ilişkin isteğim azaldı.	1	2	3	4	5
6) Sabah kalkıp yeni bir okul gününe başlamak zorunda olduğumu düşündüğümde kendimi yorgun hissediyorum.	1	2	3	4	5
7) Derslerimin potansiyel yararlılığı konusunda kuşku duyuyorum.	1	2	3	4	5
8) Bana göre iyi bir öğrenciyim.	1	2	3	4	5
9)Ders çalışmak veya bir derse girmek benim için gerçekten bir yüktür.	1	2	3	4	5
10)Derslerimin öneminden kuşkuluyum.	1	2	3	4	5
11)Derslerden tükendiğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5
12)Ders aldığım süre boyunca birçok ilginç şey öğrendim.	1	2	3	4	5
13)Ders esnasında, yapılan şeylerde etkin olduğumdan eminim.	1	2	3	4	5

MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ- Öğrenci Formu

Tükenme (T): 1,4,6,9,11. sorular

Duyarsızlaşma (DY): 2, 5, 7 ve 10. sorular

Yetkinlik (Y)(*Ters puanlama): 3, 8, 12 ve 13. sorular

Çapri, B.; Gündüz, B. ve Gökçakan, Z. (2011). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nun Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 40 (1),134-147.